

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Daltrup Pøjskole.

Aarskrift og Julehilsen.

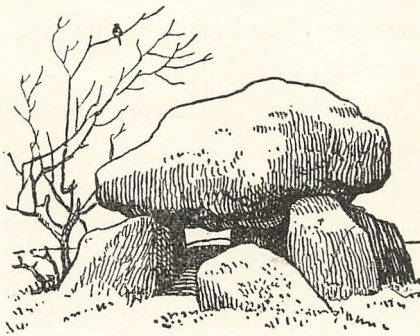
*Gledelig jul
Dorte og Agnes Sørensen.*

Aarskrift

for

Galtrup Højskole

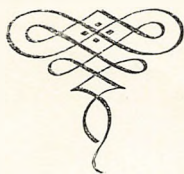
1931

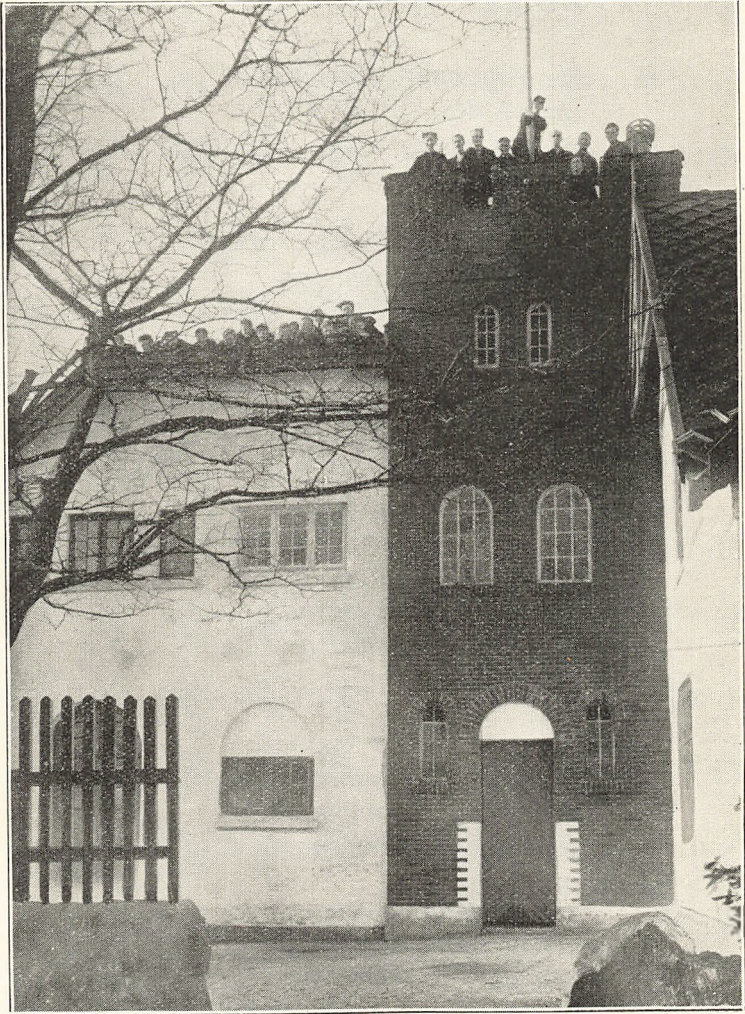

Udgivet af
Elevforeningen

Indholdsfortegnelse.

	Side
<i>Jakob Lykke</i> : Ordet —	4
<i>Sv. Krøigaard</i> : Baaltale ved Morsø Gymnastikforenings Fakkeltog.	5
<i>Th. Balslev</i> : Morten Pontoppidan 1851—1931.....	6
<i>Agnus Sørensen</i> : Om vilkår for folkeopdragelse nu og før.....	10
<i>Jakob Lykke</i> : Den rigtige Indstilling	23
<i>Gjertlov Hansen</i> : En Tur til Norge.....	25
<i>Niels A. Olesen</i> : Hvad Oldefar fortalte.....	36
<i>Agnus Sørensen</i> : Årets saga.....	43
<i>Thomas Thomsen</i> : Hindringer som betingelser.....	49
<i>Hetge A. Pedersen</i> : Jul	55
<i>Frederik E. Krog</i> : Nogle Smaatræk om Axel Axelsen og Salling Højskole	57
<i>Peder Sandal</i> : Fra Galtrup Højskole i gamle Dage..	62
<i>Elisa Larsen</i> : Kære skolekammerater og venner.....	68
<i>A. Sørensen</i> : Fra Elevforeningen.....	70
Elevforeningens Regnskab.....	71
Galtrup Højskoles Elevforenings Medlemsliste	72

Ordet —

*Saa mange ædle Tanker
kan fødes i et Sind,
— og mange staar og banker
og vilde gerne ind.*

*Aa, giv dem Plads derinde!
I Stilhed lad dem gro
og Kraft og Klarhed vinde
i Lyset af din Tro!*

*En Dag skal ud de sendes
som ædeltbaarne Ord.
Ved Ord kan Ild der tændes
og sættes dybe Spor.*

*Et Ord kan klinge yndigt,
et andet volde Graad.
Dog er i Sandhed myndigt
kun Ordet, som er Daad.*

*Men førend du kan føre
et saadant Kraftens Ord,
ved Aanden maa du høre
Guds egen Røst paa Jord.*

*Fuldmyndig er alene
Han, som i Himlen bor.
O, gid i Hjerter rene
vi gemme maa Hans Ord!*

*Det skaber, hvad det nævner,
det virker, hvad det vil.
Med det ombord vi støvner
ad Himmerige til.*

Jakob Lykke.

Baaltale ved Morsø Gymnastikforenings Fakkeltog.

Det var blevet mørkt, men i Mørket har vi set en lysende Tog drage frem, set hvordan en Skare unge kom med hver sin Fakkell, set hvordan de forenedes i et lysende Baal. Der har fundet adskillige Fakkeltog Sted. Som oftest har det været til Ære for et Menneske, her er det en Sag, man har villet ære, ved at hver især har villet være med til at bære den frem.

Der er meget Mørke i vor Tid, hvad jeg ikke her skal komme ind paa, men blandt det, der her paa denne Egn har været med til at lyse op, er Gymnastikken. Saaledes har ogsaa det, vi har set i Dag, lyst op, trods Regnen, og saaledes har det ogsaa været ved tidligere store Stævner. Maatte derfor det Baal, vi nu ser, minde om fremdeles at være med til at bære denne Sag frem, som vi i Dag har været samlet om og glædet os over.

Men maatte dette Baal tillige minde os om, hvad vi alle er kaldet til, hver især paa den Plads, vi har faaet, at være med til at lyse op, saa der bliver godt at være. —

Det er jo ikke alle, som har været med i dette Fakkeltog; men der er et andet Lysets Tog, hvor vi skulde være med. Det Tog vor Herre taler om i Lignelsen om Brudejomfruerne, som med brændende Lamper er i Brudgommens Følge paa Vej til Bryllupshuset, hvor der er Lys og Fest og Glæde. Det minder os om, hvad vor Herre vil sige i denne Lignelse, at have Olie i Karret, at være vaagen og være rede.

Det Baal, som blusser i dette Øjeblik, vil snart være brændt ud; men der er et Lys, som aldrig slukkes, Lyset fra det høje, som er tændt paa Jord.

Julenat, da vor Herre blev født,

da tændte sig Lyset i Mørkets Skød.

Maatte dette Lys skinne ind i Hjærte og Sind og drive Mørket paa Flugt, saa vi maa blive Lysets Børn, der kan være med til at lyse op i Taagen. Ja, som vi synger i Morgensalmen:

Gud give os at skinne saa
som Himmellys, skønt af de smaa,
da randt for os Guldterning.

Sv. Krøigaard.

Morten Pontoppidan.

1851 - 1931.

Ved Morten Pontoppidans død har vi mistet en af de bedste og stærkeste personligheder indenfor den danske menighed. Ogsaa indenfor det danske folkeliv en af dem, der har betydet mest. Jeg vil ikke her gennemgaa hans levnetsløb, men henvise til hans smukke selvbiografi (Minder og Oplevelser) — men jeg vil tage et par forhold frem, som fik særlig betydning for ham selv, og hvori han paa en egen maade kom til at staa i kampstilling til den grundtvigske menighed.

Vilde man spørge om, hvorigennem Morten Pontoppidan fik størst betydning, og hvorfor vi føler det saa tomt nu efter hans død, saa vilde sikkert de fleste nævne hans forkyndergærning, især vel i hans mange bøger og smaa skrifter og artikler, hans tale til opbyggelse og trøst, til styrkelse af livsmodet hos unge og gamle. Og nogen vilde vel pege paa hans usvigelige sans for frihed og sandhed,

hans mod til at gaa mod strømmen og tidt mod venners meninger. Man kan vel ikke skille dette ad, det er forenet i hans værk som i hans personlighed; den ranke fribaarne skikkelse taalte ikke menneskelige lænker, men var bundet i dyb gudsfrygt til hvad han kaldte: »mit livs Gud«. Der var han bundet med det baand, hvorom det hedder: jo stærkere det binder, des friere det gør. Derfor talte og skrev han altid »til opbyggelse«, men netop derfor tabte han aldrig sansen for frihed for menneskeaa. Og det var dette dobbelte, der gjorde ham til mærkesmand. Det var det, der drog os til ham i vor ungdom, og saadan saa vi ham staa tro til det sidste.

Derfor virkede han heller ikke blot opbyggende, men ogsaa som et salt, ja som et kritisk salt, fordi det, han levede i, altid skulde være i sandhed. Derfor tog han op til revision — og tvang os andre til det samme — flere af de tanker og opfattelser, der syntes vedtagne. Det gælder jo i aandens verden, at alt hvad der kan kaldes vedtaget, det skal beholde sin forbindelse med jordbunden, hvoraf det er groet frem, ellers mister det sin livskraft, visner som afsavede træer. Saadan nødtes han af sandhedskravet og livskravet i sig til at tage flere af de grundtvigske fælestanker op til revision.

Morten Pontoppidans fader, præsten Dines P. i Randers, var en af Grundtvigs disciple, men af meget selvstændig art, og han har næppe paavirket sønnen direkte i denne anskuelse. Det var i studentertiden, i Vartov menighed, han mødte det, saa det greb ham personligt. Grundtvig var dengang — o. 1870 — en meget gammel mand, men skønt M. P. ikke forstod meget af hans tale, saa blev han dybt grebet af hans mægtige personlighed. Han udtrykte det engang ved citatet: bøger af guld med den skummende vin — rakte seeren brat mig i salen. Og han tog fuld af begejstring sin plads i det grundtvigske fællesliv. Ogsaa i livet om daabens ord og i kampen for de kirkelige frihedskrav.

Da Grundtvig i sin tid pegede paa trosordet, da var det jo først, fordi han saa det som en Guds gave til de enfoldige kristne, som vidnesbyrd om hvad kristendom er, det levende vidnesbyrd fra slægt til slægt i den hellige almindelige menighed. Der næst klaredes det for ham, at det ved daaben kommer som Guds eget ord til den, som døbes, som ordet af Herrens egen mund, hvori vi faar arvelod i Guds rige. Dette dobbelte er den kirkelige anskuelse. Men sidst kom — som en følgeslutning — den tanke, at

det, som altid hørende til daaben, maatte være givet af Vor Herre selv til apostlerne i de 40 dage efter hans opstandelse. Hvor stor en rolle denne opfattelse har spillet, er nu ikke saa let at sige, bl. a. fordi udtrykket: »ordet af Herrens mund« kan forstaas paa to maader. Men sikkert er det, at det i en vis tid blev understreget meget stærkt. Det var saa nemt at holde fast som det egentlig grundtvigske, baade af modstandere og af venner. De aandeligt forstaaende glemte jo ikke hovedsagen, men der var en fare for, at denne ydre historiske opfattelse kunde blive det egentlige, og en fare for, at det i sin vedtagethed kunde blive dødt og give skær af noget sekterisk.

Det var denne fare, Morten Pontoppidan følte. Og han følte, at han en tid var ført ind i noget, der ikke var fuld sandhed for ham. Han saa, rigtigt, at dette med meddelelsen i de 40 dage var et historisk spørgsmaal, der vel kan fremsættes som en rimelig paastand, men ikke kan undrage sig historisk kritik. Dette historiske spørgsmaal er den dag idag omstridt, men det var hans opfattelse, at den historiske undersøgelse ikke gav Grundtvig ret. Dog var det vistnok hans dybeste bevæggrund, at denne anskuelse kunde blive et surrogat for noget levende, at »troen« som nogle ydre sætninger kunde blive hovedsagen istedetfor troen som et indre liv.

Derfor kunde han ikke tie stille, men tilraabte sine venner et: paa vagt mod udvortesheden! Men det, at han tog afstand fra dette grundtvigske dogme, fik for ham selv de følger, at han blev betragtet som en frafalden og maatte opgive sin stilling som valgmenighedspræst og som højskoleforstander. For det grundtvigske menighedsliv fik det ogsaa følger. Først vel en større fare for forstening, for ydre vedhængen ved dogmet, men efterhaanden, især maaske i den yngre slægt, en forstaaelse af, at hovedsagen, det egentlig levende i Grundtvigs værk, var uafhængigt af denne historiske anskuelse. Vi vilde gerne have set Pontoppidan tage sin stilling dér, han hørte jo i virkeligheden til indenfor den grundtvigske menighedskreds, han kunde ogsaa glæde sig ved det fund, at vi i det gamle troens ord havde det korte jævne udtryk for, hvad vor kristendom indeholder, men han var bange for alt hvad der kunde smage af dogmatik i det. Og maaske skulde han være ensidig i sit syn herpaa, forat spørgsmaalet kunde holdes frisk. Det er jo Grundtvigs hovedindsats at pege paa det af Gud givne (det objektive), men vi trænger altid til at faa det holdt fast, at det bliver dødt uden den levende

personlige tilegnelse (det subjektive) eller uden sammenhæng med den levende rod: Jesus Kristus. Og det blev Pontoppidan ikke træt af at pege paa.

Dette at pege paa det af Gud givne som kristendommens hovedsag er i virkeligheden et almenkirkeligt stæde. Det er den hellige almindelige kirke, der peges paa, den der gaar ud over de enkelte kirkesamfunds grænser. Og dog kan der blive noget indsnævrende i det, saa at man kommer til at sætte en grænse mellem dem indenfor, der har forstaaelsen og følelsen derfor, og dem udenfor. Denne fare er kendt baade indenfor den indremissionske og indenfor den grundtvigske vækkelse. Pontoppidan, som i sin første præstetid havde været begejstret for valg- og frimenighedstanken, blev ført bort herfra af angst for det tillukkede i disse kredse. Derfor blev han en energisk talsmand for det folkekirkelige, sognekirkelige syn. Det hang vist sammen med, at han altid følte sig som talsmand for det svage, det der syntes ham at ske uret. Han kunde i sin strid herfor ogsaa blive ensidig, men der er ingen tvivl om, at han har bidraget til at klare synet paa dette forhold, saadan at vi kan se, at den hellige almindelige menighed, Guds gærning, som vi tror paa, kan i sin jordiske tilværelse benytte sig af flere former. Og saadan er sognemenigheder, valg- og frimenigheder, smaasamfund, hvor to eller tre samles i Jesus-navnet, alt dette er former i aandens tjeneste, af forskellig værdi til forskellige tider og i forhold til, som de bruges. Hvad der er bedst, skal vi ikke afgøre, det skal livet selv afgøre i den ædle kappestrid om at tjene Gud og lade sig fylde med aandens fylde. Og bedre end at strides om rangen er det at leve som brødre sammen og lade der være aabne døre imellem os. Det var det, Pontoppidan kæmpede for som »bredkirkelighedens« fuldtro talsmand; derfor pegede han ogsaa mere og mere paa nadverfællesskabet.

Og selv om han i disse forhold undertiden kom til at staa stejlt overfor gamle venner og meningsfæller, saa stred han dog altid for den fælles sag. Og uden at ville være partimand — han har engang paa et spørgsmaal herom givet det ægte Pontoppidanske svar: jeg er kristen, og jeg er lutheraner, og saa er jeg Morten Pontoppidan! — saa følte han sig som en ægte discipel af Grundtvig. Og det var han i sandhed ogsaa.

Th. Balslev.

Om vilkår for folkeopdragelse nu og før.

Det kan vel falde næsten som af sig selv, at nogen kommer til at spørge hvorledes vilkårene for et folkeopdragende arbejde er i vor tid, set i forhold til svundne tider. Og den store forskel falder måske da i øjnene, at folkeopdragelsesarbejdet var meget mere enhedspræget før, end det nu er.

For at se dette meget tydeligt kunde man gå så langt tilbage som til dommer- konge- og profettiden i Jødeland.

Der var da ingen tvivl om, at al folkeopdragelse måtte

være religiøs, udgik fra Jahve gennem hans udvalgte, salvede og indviede redskaber: høvdinge og profeter.

En ganske lignende tilstand træffes senere rundt om i alle pavekirkeens lande, ikke mindre i de lande hvor Calvins kristendomssyn kom til at råde — ja længe også i lutherske lande.

Det var tider, da ikke blot al folkeopdragelse, men næsten al skoleundervisning var lagt i præsteskabernes eller i kirkens hånd — og derfor var af kirkelig art. Intet var der til at forstyrre enheden, ingen aviser, ja ingen tryksager som kirken ikke havde sat sit stempel på. Ingen andre mødesale og forsamlingshuse end kirkerne. Ingen andre folketalere eller folkelærere end kirkens mænd.

Det var imidlertid en næsten alt for begunstiget stilling kirken på denne måde mange steder var kommen i, dens ryg var ikke bred nok til at bære disse »gode dage«. Og det kom efterhånden til at blive klart, at den ydre orden i sagerne og magt over tingene ikke bød nogen vished for det indre liv, for det personlige og ægte forhold til kristendommen hos de mennesker der regnede sig for og regnedes for kristne.

Ved at der indenfor den lutherske kirke følte en sådan spænding, blev den tyske pietisme til, som krævede at det kristne liv skulde give sig udtryk ogsaa til anden tid og på anden måde end det skete om søndagen i kirken — eller ved at man sagde ja til den rene lutherske lære. De tyske pietister begyndte da at samles til »Gudelige forsamlinger« nærsomhelst og hvorsomhelst, og derved kom de i strid med den kirke de tilhørte. Således var da fra midten af det syttende århundrede enheden i folkeopdragelsesarbejdet brudt i Tyskland.

Endnu tidligere og voldsommere var denne enhed brudt på samme måde og af samme grunde i England, hvor man kan kalde kvækerne, puritanerne, independenterne en slags pietister, og hvor senere metodisterne gennem deres fører John Wesley blev stærkt påvirkede af den tyske pietisme, sådan som den var udformet i Herrnhutkolonien af Grev Zinzendorf.

Idet pietisterne, navnlig de mange forskellige slags engelske pietister, kæmpede og stred for deres religiøse frihed mod statskirkerne og staternes embedsmænd med kongerne i spidsen, og vandt denne frihed, kæmpede de tillige for og banede vej for den politiske, den borgerlige frihed.

Hele den nyere tids bevægelse for borgerlig frihed,

liberalismen i alle lande, er et barn af den engelske »pietisme«, der først for alvor nedbrød den autoritet som det kirkelige embede og et embede i det hele taget op gennem tiderne havde givet sin mand.

Den borgerlige liberalisme er den kirkelige pietismes søn. Men sønnen huskede ikke altid, hvad han skyldte sin fader. Og i sin kamp for frihed på alle områder kom liberalismen mange steder til at gøre den opdagelse, at også kirken var med i den samling af bestående magter som det gjaldt at frigøre sig overfor.

Også ved mod kirkens menneskeideal at opsætte et nyt, ikkekristeligt menneskelivsideal: materialismen.

Og hvad nu pietismen og liberalismen begyndte med undergravning af kirkens autoritet, det fortsatte socialismen. Blot med den forskel, at medens det materialistiske livssyn, som liberalismen førte frem, var spekulativt, filosofisk, »uhåndgribeligt«, så kom socialismen med en mere håndgribelig, en historisk materialisme, der vilde forklare alle menneskelige handlinger og forudsige hele den kommende udvikling som noget, der blot var bestemt af menneskenes sanselige begær.

Med liberalismen og socialismen kom jo i nyere tid vore dages politiske partier frem og kom til at spille en større og større rolle. Og de forsøger nu også — ofte endog i høj grad — at gøre deres indflydelse gældende gennem folkeopdragende arbejde eller noget, de vil kalde sådan, og som de udfører ved hjælp af deres organisationer og deres massevirkning.

Alle politiske partier har der efterhånden trådt i hindandens fodspor og begynder at bearbejde de unge så tidligt som muligt, f. eks gennem foreninger og møder.

Det livssyn, hvis sag på den måde tales, er jo næsten altid et helt igennem verdsligt, materialistisk livssyn, hvori der ingen plads eller brug er for det evige.

Er det nu imidlertid sådan, som det kan siges med et billede fra en af Johannes Jørgensens »lignelser«, at i ethvert ægte opdragelsesarbejde må det evige være tilstede som en »tråd ovenfra«, der alene kan bære det og give det mening, da vil det jo ses at folkeopdragelsesarbejdet har svære vilkår i vore dage.

Det materialistiske livssyns hovedmidler i den mere eller mindre bevidste og åbne kamp mod den religiøse folkeopdragelse er vel nok aviserne, filmen og radioen. Naturligvis kan disse ting tages og bli-

ve r taget også i det åndelige livssyns tjeneste. Hvor ofte dette virkelig sker i forhold til det modsatte kan så enhver prøve at dømme om.

Og nu først noget om filmen og radioen, som først og fremmest skulde røre ved en del af det, der hører med til deres inderste væsen — altså uden hensyn til hvad man i et givet øjeblik ser eller hører igennem dem.

De virker sløvende, forgrovende, afstumpende på menneskers modtagelighed derved, at de kun kan virke på de to af vore sanser: syn og hørelse — og endda næsten kun på den ene af dem ad gangen.

Det naturlige og normale er jo ellers, at vi modtager indtryk og påvirkning gennem alle eller gennem flere af vore sanser på samme tid, hvorved det ene sansindtryk støttes, styrkes og forstærkes gennem andre, der når os ad andre veje.

Ensidige og forkrøblede i deres evne til at virke på os gennem vore sanser er altså filmen og radioen. Men ikke blot derved forringer de modtageligheden hos dem, der for meget udsætter sig for deres påvirkning. Endnu værre er det måske, at de med gyldne løfter frister mennesker til gang efter gang at lade deres øjne og øren mishandle med en ligefrem trommeild af indtryk. Hvor noget sådant rammer ofte nok, kan følgen blive goldhed, som på en hærget valplads og på en landevej.

Og indholdet af hvad de kommer med og tilbøder? Ja, alt muligt, og noget for enhver smag. Ti dette kræves af den øverste myndighed: seernes og lytternes masse, som her er højesteret.

Det er jo naturligvis overfor filmen ikke selve det påfund at bevæge en række øjebliksfootgrafier hurtigt forbi et forstørrelsesglas og en stærk lampe, som der er grund til at fælde nogen hård dom om — men blot menneskers brug hidtil af dette påfund.

I en af de aviser, som hører til de mindst film- og radioprægede og film- og radiovenlige vi har, gengaves for nogen tid siden en udtalelse af en betydelig og erfaren mand, der har de bedste forudsætninger for at vide, hvad det er han der taler om. Betegnende nok gengaves det samme stykke også i et af vore største og mest ansete, men meget forfilmene dagblade uden at en skarp dom om filmen var medtaget, som lød saaledes: »Filmen har ødelagt uhyre meget . . . derved at den har fordærvet menneskers smag, så tusinder og atter tusinder ikke mere formår at skelne mellem det ægte og det uægte. Filmen er

den store forfalsker, som har fyldt verden med simili.*) «

Denne dom om brugen af filmen hidtil er for hård, vil mange nok sige, men det er den ganske sikkert ikke — ja ikke engang hård nok!

Og radioen, den sidste og yngste af de tre store folkeopdragelsesmidler i vore dage, som mange har næret og nærer så store forventninger til! Det er i sig selv i hvert fald en uskyldig, fornøjelig og interessant ting at kunne omsætte lydbølger i luften til elektromagnetiske bølger i æteren. Men spørgsmålet bliver jo så, hvorledes dette er brugt og har virket hidtil.

Overfor radioen, som kan bruges på endnu mere mangfoldig måde end filmen, var der måske på forhånd ikke mindst grund til at vente, at den kunde blive et ypperligt middel til musikalsk opdragelse af folket.

Og så skrev i foråret vor største tonemester i dette århundrede Karl Nielsen: »Det er måske en lov, at vi skal helt tilbunds i de sørgeligste tilstande for at øjne en lysstribe og fatte et håb om bedre udsigter for det, vi stræber imod? Jeg ved det ikke, men et er sikkert: aldrig før har musikens kunst været saa ilde stedd som i dette øjeblik. Fra at være en åndelig værdi, som vi alle samlede om, er den blevet en skøge, som tilbyder sig fra åbne døre og vinduer, fra kælderhalse og stinkende jazz-buler. End ikke langt ude på havet kan vi blive fri for de tarveligste og mest nærgående døgnmelodier. Musikens kunst er et mærkeligt væsen. — Ingen af de andre — såkaldte skønne — kunster er istand til øjeblikkeligt at udtrykke så banale og lave følelser som musikken, men på den anden side heller ikke istand til at fremkalde saa ophøjede og løftende forestillinger. Imellem disse to yderpunkter : d e t h ø j e o g d e t l a v e, ligger en hel verden af de forunderligste værdier; det er derfor sørgeligt, at langt den største del af befolkningen ikke er i stand til at modtage det bedste, men fortrækker det allertarveligste Hvis det kunde tænkes, at et af de værste musikstykker eller melodier kunde oversættes i ord, vilde de blive forbudt af sædelighedspolitiet som stridende mod den offentlige velanstændighed. De fleste mennesker aner overhovedet ikke, at der findes nogen værdiforskel inden for musikken«

Nu er Karl Nielsen jo død, og overfor ham vil altså radiogudens tilbedere på en måde kunne beholde det sidste

*) falske og uægte ting.

ord, ligesom overfor professor Karl Larsen, der også er død, men som for mindre end et år siden tog bladet fra munden med at sige: »Dyrkelsen af opdragende klavermusik og kammermusik inden fire vægge hører mere og mere op som følge af, at musikundervisning i hjemmene svinder og svinder, og det ikke blot indenfor den forarmede, dannede middelstand. Medens vor ungdom aften efter aften i de mest forgyldte som i de skumleste lokaler gnubber sig op ad hinanden til moderne dansemusik, og radioen fortsætter sit systematiske ødelæggelsesværk af al naturlig klangsans og enhver forstandig musikalsk opdragelse — under skin af at yde musikalsk oplysning for folket! På en egen dulgt måde er kampen mellem menneskemusik og mekanisk musik foregaaet her i Danmark, besynderligt n e d e n u n d e r den offentlige bevidsthed, indtil radiogudens statue nu med fuld ret står opstillet i vor nationale, litterære og musikalske skueplads' nye bygning*). Mekanikken synes hos os at have sejret i en art snigende materialslag mod levende kød og blod og musikalsk sans, uden at der udsendes bulletiner eller offentliggjordes tabslister fra dens krigsførelse. Musikere og musiklærere forarmedes, nodelitteraturen udtynnedes, musikulturen forringedes med hver dag, der gik, men publikum fik kun indtryk af radioens talmæssige og forretningsmæssige vælde, hvad der selvfølgelig i tidens ånd opfattedes som et bevis for, at den hele bevægelse var ikke blot levedygtig, men også betød ægte fremskridt Andetsteds i verden søges og allerede med noget held ikke blot teater og koncertsal, men også skole og hjem generobret fra grammofonens, krystalapparatets og højttalerens dovne overfladiskhed til tidligere dages flittige, personlige beskæftigelse med instrumenter og musiklitteratur i node og skrift . . . Selv om der ogsaa i pengelandet »Amerikas forenede stater« i 1929 kun solgtes 90,000 klaverer for nogle faa millioner dollars — mod tidligere 400,000 — mens der købtes grammofoner for 38 millioner og radioapparater for 890 millioner dollars. . . . Men man får nu engang her i verden intet ordentligt ud af at ligge på en sofa og lade sig tude musik og lærdom ind i ørerne af en højttaler; der skal arbejde fra ens egen side til Jeg standsede paa en spadseretur foran et glimrende arrangeret, mægtigt udstillingsvindue i en førende musikhandel. Der prangede massevis reklame-

*) Den saakaldte »Størekasse«, som senere er erklæret for ubrugelig til andet end pakhus).

plakater for den nyeste ved afstemning blandt »lytterne« med en majoritet af 26,000 stemmer kronede vals. Den hedder: »Jeg sidder derhjemme og lytter —« og dens titelblad er smykket med en fremstilling af en ung mand, der har en pige på skødet, og oplivet lytter til en højtaler. — Jeg kan ikke gøre for det, men jeg kom til at tænke på en anden symbolsk fremstilling af »Lyttere«, der ganske vist er over 400 gammel: Rafaels billede af den hellige Cæcilie. Der står hun, orgelets opfinder, omgivet af andre hellige kvinder og mænd, med sit instrument sænket i hånden og herlige giger og fløjter for sin fod. Henrykt skuer hun opad og lytter til englens sang.

Lyttere før og nu! I 1516 og i 1931!

Selvfølgelig går vi fremad og har blot at lystre fremskridtet!! — — — Men selv om de, der nu hele civilisationen over kæmper mod den mekaniske musiks kvælende omfavelse af folkene, kun er en lille skare, selv om den synes magtesløs overfor de tre store M'er: Mammon, Mekanik og Masse, der for øjeblikket betragtes som uovervindelige herskere, så vil vi dog forblive »lydige mod Spartas love« og mindes, at der, på trods af al overfladisk sandsynlighed, efter et Thermopylæ kom et Salamis. —^{*)}

Men radioens forsimpingsarbejde standser ikke ved det musikalske. Den kan også sørge for mekaniske morgenandagter, mekaniske gudstjenester og mekanisk højskoleundervisning!!

Den erfarne mand og digter Henrik Pontoppidan beskæftiger sig i et lille stykke noget med radioens muligheder i denne henseende. Han skrev: »Det er i dag søndag og ruskvejr. Rundt om i landet drager folk til kirke under klokkeklang, dersom de da ikke foretrækker at blive hjemme i kludeskoene og i al magelighed lade sig salmesang og præken tilflyde gennem radioen, sådan som det mere og mere bliver almindeligt nu, da så at sige alle mennesker er i besiddelse af denne moderneste bekvemmelighed. Den tid er måske ikke fjern, da vi kan pensionere de fleste af vore 1400 præster og erstatte dem med gram-mofoner, hvad måske i mange tilfælde slet ikke vilde betyde noget stort tab. Ved enkelte lejligheder som ved

*) Efter at grækerne havde lidt et nederlag overfor perserne ved Thermopylæ, vandt de få dage efter en stor sejr over dem ved Salamis.

barnedåb og begravelse for ikke at tale om altergangen, er tilstedeværelsen af en præst vel nok endnu nødvendig.

Dog skal man i fremtidslandet Amerika på heldig måde have simplificeret og mekaniseret f. Eks. begravelser, idet man foran graven opstiller en automat i skikkelse af en ornatklædt gejstlig med foldede hænder. Ved at kaste et pengestykke i den fremføres en efter dettes værdi afpasset lovprisning af den afdøde tilligemed en trøstetale til de efterladte, og da det altid er staternes mest berømte prædikanter, der anvendes til den sidste, skal det hele efter sigende virke meget tilfredsstillende.

En særlig automat er bleven indrettet for dem, der må nøjes med et simpelt fadervor, altsaa ved massebegravelser af de allerfattigste.«

Tilbage er nu en omtale af det første af det verdslige, materialistiske livssyns og den moderne folkeoplysnings og folkeopdragelses hovedmidler a v i s e r n e.

De simpleste ydre forudsætninger for aviser, det vil sige daglige eller da regelmæssige meddelelser beregnet for alle og ved brug af bogstaver og papir, er læsefærdigheden hos de store folkemasser og bogtrykkerkunsten.

Deraf følger jo, at aviserne ikke er så grumme gamle indretninger. Levede de første aviser endnu, så vilde de måske være henved 300 år gamle.

Men aviserne bliver ikke til på ydre forudsætninger alene: bogtrykkerkunst, læsefærdighed og postvæsen. De ligeså nødvendige indre betingelser er en befolknings interesserethed og læselyst, to ting som egentlig først pietismen og især liberalismen bragte med sig.

Og så er da aviserne siden deres første tid i det syttende århundrede stadig blevet flere og flere, og de har fået en større og større udbredelse og en uhyre magt og betydning både for godt og ondt. På alle livets og åndslivets områder har de trængt sig ind eller er bleven taget i brug. Intet spørgsmål er så højt og dybt eller så lavt og ringe, at aviserne ikke skriver om det.

Præsten eller bispen, som i kirken har nogle hundrede mennesker at tale til — og ikke slet så mange at holde gudstjeneste sammen med måske — får gennem a v i s e n s gengivelse af hans prædiken ligeså mange tusinder »tilhørere«.

Foredragsholderen, folketaleren, politikeren kan stå og tale til en aldrig så lille eller stor forsamling — de ved

dog, at gennem avisens eller avisernes referater når deres ord og tanker eller nogle af dem ud til mange gange så stor en kreds af mennesker.

Der er i vore dage intet, uden at aviserne daglig oplyser og belærer om det: geografi, naturvidenskab, historie — kunst, litteratur, politik . . . Aviserne kan måske siges at være bleven de midler, hvorigennem det, man i almindelighed i vore dage kalder »dannelse« eller uddannelse først og fremmest søges tilegnet og udviklet af størsteparten af de mennesker, der kan læse.

Og aviserne begynder deres arbejde før eller samtidig med skolen —. Den giver så efter nogle års forløb slip på børnene eller de halvt voksne, mens aviserne stadig og daglig fortsætter arbejdet med at fylde hjærnerne og sindene med stof.

Hvad for et stof? Derom kan man få noget at vide ved at stifte bekendtskab med store og små dagblade og ugeblade. Og man vil da også med det samme opdage, at det i almindelighed taget er de største og mægtigste aviser, som er mest film- og radioprægede — og allermost igen deres søndagsnumre!

En rød, gul, grøn og blå forside med et billede i smag med det omtalte på «lyttervalset» med de 26,000 stemmers flertal eller meget værre endnu, der er illustration til en tilsvarende historie. Så en prædiken et Sted midt i bladet, og på sidste side en række fotografiegivelser af f. eks. amerikanske skønhedsdronninger eller filmshelte- og -heltinder i badedragt. Endelig som rosinen i pølseenden nogle mere eller mindre vamble, usle krostuevittigheder i tegninger og ord.

Eller man kunde opholde sig ved de allerstørste og mægtigste avisers særlige søndagshefter og undersøge, hvilke formål de kan tænkes at tjene med deres læsestof og billeder!

Endelig er der så døgnugebladene med de udspekulerede navne — hvor man med særlig forkærlighed har kastet sig over ord som familie, hjem, hus, dansk osv. — skønt bladenes indhold i virkeligheden må virke som den lumskeste edder og gift netop i familie og hjem!!

Hvor fører alt dette hen? Ja, vel nok henimod hvad en kendt dansk, kirkelig skribent kalder »Manden af idag«. Ham der »sitter og leder i radioen og farer fra Kalundborg til Stockholm, over tyske stationer til Paris og Moskva m. m. — og tilsidst synker træt og fortumlet tilbage i sin lænestol. Den mand, der sidder der med en masse løsrevne

klange i sin sjæl uden indre sammenhæng — uden virkelig kontakt med noget som helst, men med flygtig berøring med verden, han er selve tidens symbol.

Dette lidt af hvert er vor tids forfærdelige svøbe. Lidt her og lidt der.

Man har nippet til alle livsanskuelser, men selv har man ingen. Man har lært af alle stilarter, men selv skaber man ingen. Man har efterklange i sig af alverdens nyheder, men slipper dog ikke udenom nyfigenhedens bærme: »Intet nyt under solen!« Hjertets friske livsfølelse er blevet forslidt. Lidt af hvert — og intet af noget . . .«

Så tør man da sige, at der gennem de tre mest virksomme midler til folkeopdragelse i vore dage: aviser, film og radio stadig gøres et mere eller mindre bevidst og åbent arbejde for udbredelsen af et materialistisk livssyn og en blot mekanisk og fornuftmæssig indstilling overfor livet i det hele, mens idealismen kun undtagelsesvis i nogen af dem finder en afgjort talsmand.

De gamle, selvskrevne forkæmpere for det idealistiske livssyn: menigheden og kirken er hverken overvundne eller bragt til tavshed, men har på så mange mange steder måttet finde sig i at komme i anden eller tredje eller fjerde række. Spørgsmålet er nu, om og hvorledes de kunde genvinde deres gamle stilling, så folkeopdragelsesarbejdet kunde komme til at svare til sit navn igen som i det gamle Israel og uden at tabe i styrke og omfang på ny kunde blive enhedspræget.

Om kirken i skikkelse af nogen ydre organisation nogensinde igen vil kunne gøre det, skal her stå ubesvaret hen. Men dens usynlige forudsætning, menigheden, kunde godt uafhængig deraf gå sejrrig frem — blot det huskes at alle vilkår er varigt forandrede i de sidste menneskealdre fra før liberalismens gennembrud.

Dengang kunde man efter en stor krig slutte fred på det vilkår, at undersåtterne skulde have samme tro som deres fyrste; og når de lærde teologer da lavede sig en ny lære om gud, så fulgte hjoerden, det menige folk, langsomt sine hyrder.

Nu er det enkelte menneske — ogsaa religiøst — blevet mere myndigt. — Hvad man har med at gøre er ikke blot en flok, en hjord — men skaren opløser sig, og det bliver klart at den består af en grubearbejder, en murer, en sypige, en fabriks-

arbejderske, en grøftegraver, som allesammen føler, at de selv skal vide om de tror på en Gud.

Dette er en stor forandring.

Menneskelige autoriteter kan ikke så let hævde sig som før. De enkelte er blevet og er ifærd med at blive mere også religiøst selvstændige, end nogensinde før.

Skal menigheden — og dens idealistiske livssyn — genvinde sin gamle stilling i folkeopdragelsen, da må den forstå at tage opdragelse til denne nye slags selvstændighed med ind i sit arbejde.

Det var og er kendemærket på al slags konservativ kirkelighed, som ikke har kunnet følge med tiden — hvilket jo ikke er det samme som at følge med strømmen —, at den for meget vilde nøjes med at gøre mennesker til føjelige, tålmodige kristne, men for lidt vilde og pildne dem til at optage kampen overalt mod alt ondt og al uret.

Som om det var glemt, hvad menighedens hoved sagde til den flok frofaste, men jævne mennesker der fulgte ham: »I er jordens salt!« . . — »Gå ud i verden og gør alle folkeslag til mine disciple!«

De bedste af de mennesker, der nu bevidst — måske ofte halvt ubevidst — er kommen til at samle sig om det materialistiske livssyn og arbejde for dets udbredelse og sejr, går jo ud fra, at det er sandheden i hvis tjeneste de står, og at den modstand de møder fra idealistisk side, fra menigheden, må skyldes dumhed og kærlighed til løgnen.

Hvad man er uenige om er jo blandt meget andet: verdens tilblivelse, årsagsloven og underne, det ondes oprindelse, menneskets vilie, muligheden for retfærdighed og bedre kår på jorden osv.

Men som følge af den medbør, det materialistiske livssyn har haft og har, kan talsmændene for idealismen ofte vanskeligt blive hørt. Millioner af mennesker, for hvem menighed og kirke synes at være en og samme ting, er virkelig kommen til at se på »kirken« som den store fordummelsesanstalt overfor folkemasserne — og de tror om enhver, der hævder et idealistisk livssyn, at han må være en slags præstelig lejesvend, der blot taler som han gør fordi han får god betaling derfor.

»Se fra dine drivehuse
i det fri, hvor storme suse
poder plantes ud! — — — .«

Det er sådan, menigheden og dens talsmænd i fremtiden må blive stillet: i det fri, hvor storme suse — rede til til enhver tid og på ethvert sted at tale idealismens sag, også uden menneskelig garanteret støtte og beskyttelse.

Da kan tilliden til sandheden af de ord, der tales, lidt efter lidt vende tilbage.

Og nu om det redskab i den sande folkeopdragelses tjeneste, som hedder folkehøjskolen, og som fra dens begyndelse herhjemme for godt et par menneskealdre siden, samtidig omtrent med den danske liberalisme, og indtil nu, altid har været idealistisk indstillet: den kan naturligvis som al idealisme ikke undgå at mærke modvinden.

Og den møder ikke som eneste bejler til de unge. Først og fremmest har den jo som medbejlere, måske ærlige medbejlere — nu og da velvilige medbejlere forsåvidt sådanne kan tænkes — tidens tre store riddere: presse, film og radio.

Og de kommer alle tre som de første bejlere, der med fagre ord og gyldne løfter præsenterer sig for enhver ung længe før folkehøjskolens tid er kommen, da den kan sige ordet.

Gå for så vidt sporløst hen over de unge, så de i bunden er lige sunde?

Ja, hvem ved —

En overlæge, en af de betydeligste læger vi har for sindslidende mennesker, har nylig sagt: »Vor slægts svage trosevne er et tegn på åndelig atrofi (hensygnen, ernæringsmangel). Lidelsen kan være medfødt, for så vidt som de nærmest forudgående slægter er blevet overdrevent stærkt udviklet intellektuelt. De er blevet indstillet rent teknisk og derved afsvækket i deres umiddelbare samfølelse med tilværelsens midtpunkt. Men sygdommen kan også være erhvervet; den kan måske være en art infektionssygdom, idet det milieu (de forhold), hvori vi lever, inficerer og forpester vort åndelige liv. Det indpoder os med irreligøsitets basil, som dræber det dybeste i os: evnen til at opnå forbindelse med gud.

Spørgsmålet er da dette: Hvorledes skal denne sygdom behandles? Findes der nogen medicin, som kan styrke det religiøse anlæg? Gives der nogen helbredelsesmetode, som kan gengive det syge nutidsmenneske hans tabte evner? Er der en kur, et middel, som kan standse en slægt i religiøs degeneration (forfald)?«

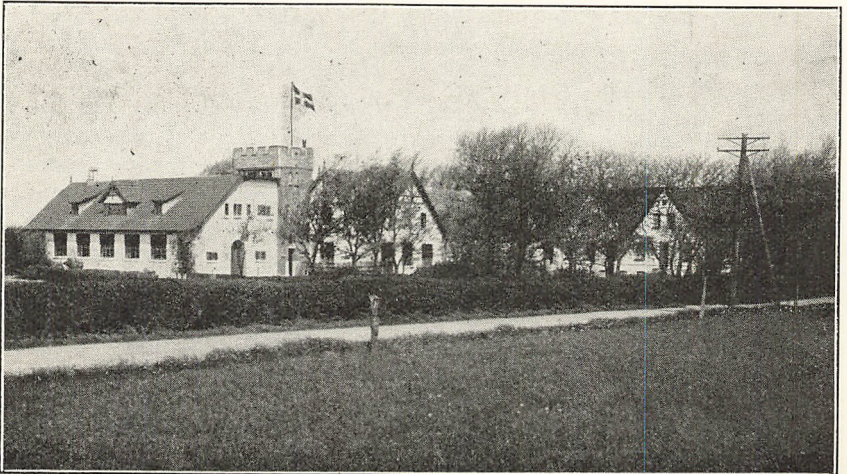
Denne læge nævner så tre midler: *e n s o m h e d*, *ø m g a n g* med *n a t u r e n*, *ø m g a n g* med religiøse *m e n n e s k e r*.

For folkehøjskolens arbejde og for udfaldet af dens bejlen til ungdommen bliver det til slut det afgørende, hvem der er den rette og ægte bejler!

Er det folkehøjskolen, da kan den se med nogen rolig-
hed på de andres færd og anstrengelser. Blot den så aldrig
glemmer sit *s l æ g t s k a b s f o r h o l d*: at den er et
barn af *l i b e r a l i s m e n*, at pietismen er dens bedste-
fader og kirken dens oldefader . . . men den fælles stam-
fader for dem alle er *m e n i g h e d e n*.

For selv om vilkårene for *f o l k e o p d r a g e l s e* er
sværere lige nu, end de vistnok nogensinde før har været
i vor kulturperiode, så behøver selve tiden eller rettere
f o l k e k æ r n e n hos de mennesker »tiden« bestaar af
ikke at være ringere, end i svundne dage.

Agnus Sørensen.

Den rigtige Indstilling.

Gennem Vossevangen løber der en Elv, der som de fleste norske Elve har stærk Fart paa og uden Tvivl er vanskeligt at besejle for almindelige smaa Robaade. Færgefarten over Elven foregaar derfor — ganske snildt — ved Hjælp af en Staalline, der er spændt fra Bred til Bred. Til denne er Færgebaaden fæstet ved Hjælp af en Rulle og et Tov, og saa er det Strømmen selv, der leverer Drivkraften, idet Færgemanden blot indstiller Baaden i den rigtige Stilling, nemlig saaledes, at Forstavnen har Retning skraas fremefter *mod* Strømmen. Støt og stærkt gaar Farten da over Vandet.

Siden jeg — i Høsten 1913 — gjorde Turen, har jeg tit tænkt paa, at denne Færgefart i Grunden egnede sig godt som Billede paa Vanskelighederne ved „Livets Sejlads“ og Maaden, hvorpaa de kan overvindes.

Vanskelighederne er ikke mindre nu end tilforn! Tværtimod! I næsten alle Henseender kan man passende bruge Betegnelsen „Stærke Vande, stride Vande“ om Tidens Strømninger. Vi skal over og er bange for, at vi ikke kan komme det. Det er ikke saa sært, at Alverden taler om „Krise“ og pønser paa Raad imod den. Men Spørgsmaalet er, om ikke de Udveje, man mest sysler med, i Virkeligheden er lige saa haabløse, som mulige Forsøg paa at standse de stærke, stride Vande i Elven.

Hvis Krisens Flod ikke *kan* bringes til at standse, før dens Kilder er stoppede, før det hele trækker sig i Lave „af sig selv“, saa maa vi se at blive rigtigt indstillede overfor den, ligesom den omtalte Færgebaad overfor Elveløbet.

Der er maaske dem, som vil mene, at det ikke nytter synderlig med Indstillingen, naar Vanskelighederne er af haandgribelig Art og ikke lader sig overvinde ved haandgribelige Midler.

Men *det* skyldes et Fejlsyn.

Krisen *kan* omsættes til Drivkraft for et virkeligt Fremskridt, naar man vel at mærke derved forstaar en Vækst i det personligt værdifulde, i den sjælelige Formuenhed, baade som den gør sig gældende udadtil som forøget Dygtighed, Paapasselighed, Nøjsomhed og deslige, og som den ytrer sig indadtil i Fred og Glæde i Sindet.

Et velkendt historisk Eksempel herpaa har vi i, hvad der skete her til Lands for godt og vel hundrede Aar siden, da en svær økonomisk Krise kom til at danne Baggrund for

en Opblomstring af et dansk Aandsliv og et dansk Folkeliv, som der endnu ligger en egen Glans over i Mindet.

Og hvor mange af de Personligheder, som i Tidens Løb har været Førere blandt Mennesker, har ikke faaet Betingelserne derfor gennem en Overvindelse af Vanskeligheder, som andre veg tilbage for eller lod sig overvælde af.

Dette er det ikke mindst nyttigt for Ungdommen at lægge Mærke til og tage ved Lære af. Hele Slægtens Fremtid afhænger af, at de unge bliver rigtigt indstillede overfor Livet.

Baaden maa sætte Stævnen delvis op *mod* Strømmen, om Farten skal komme til at gaa i den rigtige Retning. Hostrup forstod det, da han digtede de Linjer:

„Følg ej med Strømmen, men følg med Tiden,
om du vil holde dig ung i Striden!“

Jeg tror i Grunden, der er adskillige af de unge, som i disse Tider er godt i Gang med at faa deres Skude lagt ud ud paa rette Maade. „Krisen“ har begyndt at virke til Gavn, at kalde paa Kræfterne. Saaledes vil den virke overalt, hvor Mennesker lærer at indstille sig rigtigt overfor den.

Men saa maa jeg endnu minde om Staallinen fra Bred til Bred af Elven. Uden den vil hele Sejladsen være umulig. Baaden vil drive ned ad Strømmen, maaske hvirvles rundt og kuldsejle.

Ogsaa paa Livets Sejlads er det nødvendigt at have noget fast at støtte sig til, en Slags Forankring, der ikke hindrer Farten, men sikrer den mod Afdrift.

Jeg véd ikke noget andet, der kan holde, end det at give sig Gud i Vold. Gør vi det, *saa* har vi vor Baad fæstet til Staallinen over Livets Elv. Og da kan de stærke, stride Vande øge Fremdriften i Retning af Kysten paa den anden Side Floden.

Maatte Højskolen fremdeles forstaa at hjælpe de unge med at blive rigtigt indstillede overfor Livet og med at finde og fastholde den Haand, som Gud har rakt ud imod dem hver især! Den vil derved, denne Skole, give sit bedste Bidrag til en god Udgang af Tidens „Krise“.

Jakob Lykke.

*Vi sender alle vore Venner blandt Narsskriftets
Læsere en hjertelig Hilsen! Glædelig Jul og godt Nyltaar!*

Eders

Margrethe og Jakob Lykke.

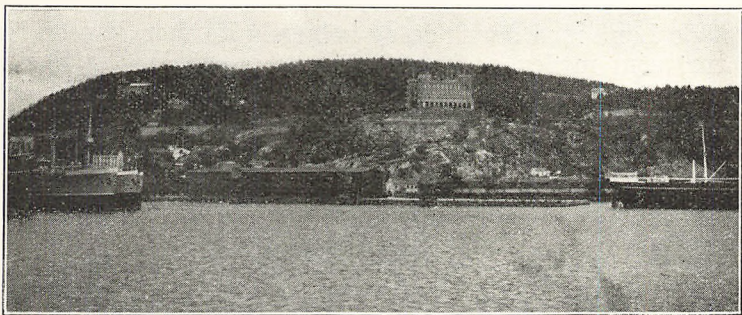
En Tur til Norge.

I Sommer fik jeg sammen med en Del Kollegaer Indbydelse til at besøge Norsk Hydros Salpeterværker, hvor man fremstiller Norgesalpeter eller Kalksalpeter, som det nu kaldes, og jeg vil i efterfølgende fortælle lidt om Turen og de Indtryk, den gav. Paa os, som er vant til det flade Land med de runde og bølgende Former, kan en Natur, som møder os i det norske Landskabs kraftige og mægtige Konturer, ikke undgaa at gøre et stærkt Indtryk. Det var ejendommeligt og storslaaet fra først til sidst. Jeg vilde ønske, at mange unge kunde faa Lejlighed til at rejse en Tur til Norge; det var nok værd at cfre en otte Dages Sommerferie herpaa. Det er en Oplevelse.

Begyndelsen var god og lovede godt for Turen. Vi havde fint Vejr ved Afrejsen fra Frederikshavn, saa Sejlturen til Oslo blev en smuk Tur; særlig Indsejlingen gennem Oslo Fjord i den tidlige Morgenstund var enestaaende. Allerede Kl. 7 tørnede vi ud for at nyde den ejendommelige Natur, der viste sig for os, straks vi naaede ind i Fjordmundingen. Et imponerende Billede, som sent vil glemmes. Sten og Sten og atter Sten, som var vi naaet til selve Jordens Grundvold. Saa stærkt og solidt, men tillige haardt og ufølsomt virkede Fjældet, at man uvilkaarligt følte, her maatte kraftige og stærke Menneskeviljer til for at kunne leve og aftvinge denne Natur Opholdelsesmuligheder. De graa Stenfjelde hæver sig i op til hundrede Meters Højde, enkelte Steder bratte og nøgne, men som Regel med saa megen Skraaning, at Træer og andre Vækster kan fæstne Rødder i Revner og paa Af-satser, hvor der er dannet noget Muld. Fjældet er »klædt«, hvor det ikke staar fuldstændigt lodret og uden en Revne, hvori et Frø kan lægge sig til Hvile.

Man staar overfor et vidunderligt Billede. Den graa Klippe danner Grundfarven, og Klædningen er grøn, grøn i mange Nuancer. Naaetræernes mørkegrønne Farve dominerer, medens Løvtræer danner lysere Partier, og ind imellem skimtes græsgrønne Pletter, eller de træder helt frem, hvor Stigningen er saa svag, at Jorden kan dyrkes. Her ligger ensomt og afsides et eller maaske flere Gaard-

brug. Som hvide flagrende Baand snor Vejene sig ud og ind for at naa frem og op. Jo længere vi kommer ind i Fjorden, desto hyppigere brydes det grønne af rød-hvide Huse, der ligger strøet ud ved Fjordbredden eller længere op ad Fjældsiderne. Forneden stedvis i Grupper som klyn-gende sig til hinanden, men op ad Fjældskraaningen enkeltvis, hvor de titter frem over Trætoppene foran, støt-tende sig til Klippen bagved. Over alt røde og hvide med rene Farver, der giver en vidunderlig Afveksling i den grønne Baggrund.

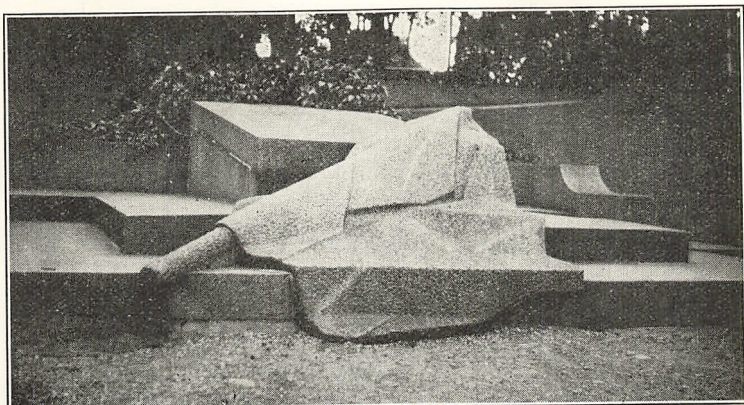
Fra Indsejlingen til Oslo. Sjøfartsskolen.

Snart snævrer Fjorden sig ind, og vi har Fjældet paa nært Hold, snart viger Bredden tilbage, og Fjorden bliver bredere. Ude i Strømmen dukker Øer op, eller rettere Klippestykker, hvoraf enkelte er saa store, at de er bevok-sede, men mange er saa smaa, at Vandet vadsker over dem og holder dem nøgne. Gennem Slugter eller Sænkninger i Fjældene langs Fjorden skimtes indover Landet andre og højere Bjergformationer, der fortaber sig langt ude i det fjerne, sløret af de lette Sommerskyer, der hele Mor-gegen har holdt Solen borte. Efterhaanden som vi nær-mer os Oslo, bliver Bebyggelsen tættere og antager Ka-rakter af smaa Villabyer, hvor Husene kravler op ad Fjæl-det. De bliver saa iøjnefaldende med deres rene Farver og minder om røde og hvide Blomster i en foraarstrøn Eng.

Da vi var kommen i Land og var bleven indkvarteret, havde vi et Par Timer til Raadighed, før det øvrige Sel-skab kom fra København. Dem anvendte vi til en Biltur til Ekebergskoven og Sjøfartsskolen, som ligger her Syd og Øst for Byen. Herfra havde vi en herlig Udsigt over Byen og Havnen, som laa dybt under os med de skov-klædte Fjælde som Baggrund. Her saa vi Voksenkollen,

Holmenkollen og Frognersæteren, hvor vi var oppe om Aftenen. Paa Nedturen saa vi, hvordan det er at bygge i Fjældet. Husene laa mellem hushøje Klippestykker, og den Smule Have, der kunde fremskaffes, maatte møjsommeligt renses for Sten, eller der maatte bringes Muld op for paa den Maade at faa Voksebund for Planterne.

Efter at hele Selskabet var samlet, foretoges en Rundtur for at se lidt af Byen. Paa Pladsen foran Nationalteatret havde vi Lejlighed til at betragte de karakteristiske Statuer af Henrik Ibsen og Bjørnstjerne Bjørn-

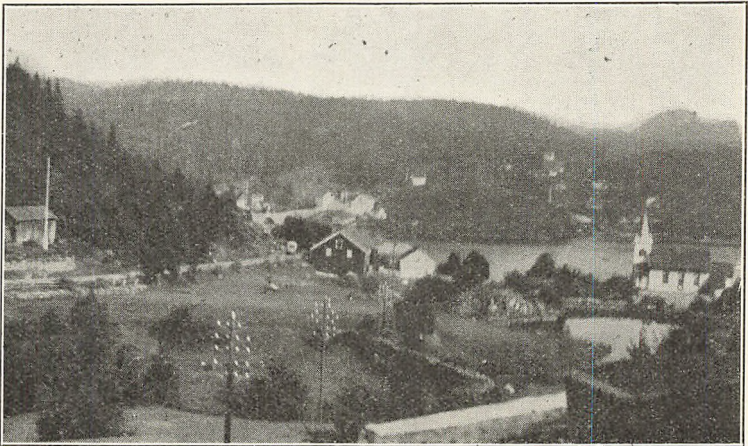

Mindesmærket paa Bjørnstjerne Bjørnsons Grav.

son. Ibsen tilknapet, indelukket og tænkende. Bjørnson aaben med løftet Hoved, visende hele sin stærke og kraftige Personlighed. To store Modsætninger ogsaa i det ydre. Ud ad Karl Johans Gaden og Drammensvejen gik Turen til Nationalmusæet paa Bygdøen, hvor man kunde gaa i Dage for at beundre den gamle egenartede, norske Bondekultur, der har holdt sig i de afsides og ensomme Dalfører gennem Aarhundreder. Ja, Bygningerne staa der, som man kunde tænke sig dem for tusinde Aar siden, nogle bygget af metertykke Træstammer lagt ovenpaa hiranden, tætnede med Mcs. Der blev desværre kun Tid til en hurtig Gennemgang. Dog blev der Tid til at betragte den gamle Trækirke — Stavkirken — der staa, som den blev bygget, da Kristendommen kom til Landet. Man forstod ogsaa den Gang at bygge solidt og smukt. Universitetets Oldsagssamling besøgte ogsaa. Det ligger umiddelbart op til Nationalmusæet, men Bygningerne er endnu ikke fuldført. Ejendommelig er Facaden med Hovedindgangen, det er den nyere Arkitektur, der her er fulgt.

Her er nu Osebergskibet sat op, i det væsentligste af samme Udseende, som da det for 1100 Aar siden pløjede Bølgerne langs Norges Kyster. Det gamle Vikingskib Gokstadskibet var under Opstilling, men ikke færdigt endnu.

En Oplevelse var det ogsaa, da vi paa Tilbagevejen paa den smukke Kirkegaard Vor Frelzers Gravlund stod overfor Digterne Ibsens og Bjørnsøns Gravsteder. Indhugget i en Marmorplade paa Fru Ibsens Grav læstes Digterens smukke Tak til sin Hustru:

Bygd nær Eidanger.

Hendes Sorg var de Vunder,
som knudred min Sti,
hendes Glæder de Aander,
som bar mig forbi.

Hendes Maal var at tænde
mit Syn i Glød,
saa ingen fik kende,
hvo Hjælpen bød.

Paa Bjørnsøns Grav ligger et i Granit udhugget Banner.

Dagen sluttede med en Tur til Frognersæteren, et Udflugtssted, der ligger ca. 10 km udenfor Byen, ca. 400 m over Havet. Vejen derop var meget brat og førte forbi det for Skiløbene bekendte Holmenkollen. Heroppe havde vi igen en herlig Udsigt over Byen fra modsat Side af

Ekeberg. Byen laa i den synkende Sols sidste Straaler, da vi naaede derop, og afgav et meget smukt Billede. Senere, da Lysene tændtes, laa Gadernes Lamper som hvide Perlekæder og spredt derimellem de mange andre blinkende Lys.

Næste Dags Morgen startede vi i Biler og kørte Syd paa for over Drammen, Holmestrand, Tønsberg og Sandefjord at naa ud til Rejsens Maal: Salpeterværkerne. Af disse ligger det første paa Herøen ved Eidanger og lidt længere oppe Udskibningsstederne Menstad og Pors-

Rast ved Holmestrand.

grund. De øvrige Fabrikker er fordelt paa en ca. 200 km lang Strækning op i Telemarken, langs Skienselven og Maaneelven.

Norge er et Højland og ser ud, som var det dannet af en eneste stor Stenblok, Grundfjældet, hvis Overflade er sprængt og fyldt med mere eller mindre dybe Revner. Revnerne — Dalene — strækker sig fra Kysten og kortere eller længere op i Landet, hvortil de snart stiger stærkt — eller rettere set oppe fra — pludselig bliver dybe, og snart er der milelange Strækninger, hvor Bunden er nogenlunde vandret, snart er de ganske smalle og ser ud som Spalter i Stenfjældet, og snart er de saa brede, saa man næsten faar Indtryk af, at Dalbunden er det egentlige og Fjældene ved Dalens Sider kun et Højdedrag, der hindrer Udsynet til det øvrige Land. Midt i en saadan Dal løber altid en Elv, der ved de pludselige Sænkninger af Dalbunden danner større eller mindre Vandfald, medens den andre Steder, hvor der paa længere Strækninger er

lidt eller intet Fald, dannes store, dybe Søer eller »Vand«. Op langs en saadan Dal er det, at Norsk Hydro har anlagt sine Fabrikker for at udnytte den Kraft, hvormed Vandet baner sig Vej fra Fjeldhøjderne ud til Havet.

Turen fra Oslo til Eidanger gik langs Kysten og saaledes paa tværs af Dalene, hvorved Vejen kom til at gaa op og ned med bratte Stigninger og mange Sving eller »Krøller« for overhovedet at kunne vinde op over Højderne. Her havde vi rig Lejlighed til at betragte den storslaaede Natur, for storslaet og imponerende var den med sine skarpe og kraftige Konturer og hurtigt skiftende, meget forskelligtartede Billeder. Snart gik det gennem en snæver Kløft uden Udsigt til nogen Side; selv Vejen syntes at ende foran en brat Fjældvæg; snart aabnede den mest storslaaede Udsigt sig over en større Dalsænkning, hvor Bygdens Gaarde laa spredt paa grønne Marker med de skovklædte Fjælde som Baggrund, naar man saa videre ud. Enkelte Steder gjordes Holdt, og man nød Udsigten en Stund. I Sandefjord holdt vi Rast og var bl. a. ude ved Højen, hvor Gokstadskibet var gravet frem. En aflang Høj, som en af vore Kæmpehøje og ret uanselig. Stedet er nu fredet, og der er opsat et Mindesmærke over Vestfoldkongen Geirstad-Alf, som regerede her. I Sandefjord Havn, der danner Basis for en stor Hvalfangerflaade, laa hele denne Flaade opankret, da der ikke fanges for Tiden paa Grund af Overproduktion af Hvalolie. Byen bar i høj Grad Præg af denne Virksomhed og laa stille med denne, ventende paa bedre Tider. Herfra var der ikke langt til Eidanger, hvor Norsk Hydros Fabriksafdeling og Lager besaas, og vi fortsatte over Porsgrund og Menstad til Skien. Her sagde vi Farvel til Bilerne, og efter en Spadseretur op langs Løveidsluserne kom vi op til Nordsjø og fortsatte med Damper ad denne Sø og Heddalsvandet til Notodden. Denne Sejlur, der varede fra Kl. 7 til 10, var begunstiget af det herligste Vejr og var den bedste Del af hele Turen.

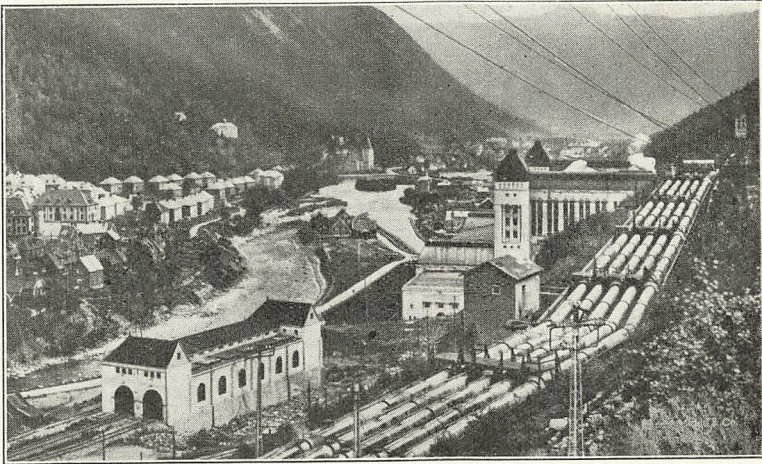
Naturen her lader sig vanskelig beskrive, den skal opleves. Det spejlblanke Vand omgivet af de dystre, mørke Fjælde, op ad hvis Sider lyse, broncefarvede Fyrrestammer stod som ranke Spir mod den mørkegraa Baggrund. Hist og her snoede en Bæk sig som et Sølvbaand ned ad Fjældets Side og skinnede om Kap med de hvide Birketræer i den nedgaaende Sol. En uforglemmelig Tur.

Ankommen til Notodden blev vi indkvarteret, og der

blev Tid til at sunde sig lidt ovenpaa alle de Indtryk, Dagen havde givet.

Næste Morgen besaa vi Salpeterfabrikkerne, og med Ophold ved den berømte smukke Heddals Stavkirke kørte vi med Bil til Tinnoset. Herfra førte Selskabets Færge os op over Tinnsjøen til Mæl, og det gik nu videre med Jernbane til Turens egentlige Maal Rjukan.

Her laa for 25 Aar siden 4—5 Gaardbrug i en ensom og afsides Dalsænkning, hvorigennem Maaneelven løber og danner det store Rjukanfald, hvor Vandet styrter over

Parti fra Rjukan.
Til højre „Rørgaten“, som gaar fra Kraftværk til Fabrik.

Hundrede Meter ned. Nu ligger Salpeterværkernes største Kraftstationer her, og der er vokset en By op med ca. 10,000 Indbyggere. Det var imponerende at se de mægtige Anlæg, hvor de baandlagte Naturkræfter træller under Menneskers Haand og bliver lydige Tjenere, hvor de før fri og ubundne gik deres egne Veje. De store Dimensioner forbavser og imponerer. De svære Maskiner og de kolossale Bygninger gør, at man føler sig saa uendelig lille. Men kommer man til at se paa, hvad der ligger bagved af Menneskesnille, af Dristighed og Mod for at kunne faa og gennemføre saadanne Planer. Ja, da føler man uvilkaarlig Beundring overfor de Mænd, der har fattet og udformet Ideerne og ført dem ud i Livet, og man føler, at Menneskene er naaet et Skridt fremad mod at gøre sig Jorden underdanig.

Naar man ser, hvordan det her er lykkedes at tage Naturkræfterne i Brug og anvende dem i Kampen mod en paa mange Omraader karrig Natur, da fristes man næsten til at tro, at intet er umuligt. Man føler sig for en Stund som Skabningens Herre.

At beskrive Værkerne indgaaende vil føre for vidt. En kort Oversigt kan bedst begynde ved Begyndelsen, nemlig Møsvandet. Her samles Kræfterne i en kunstig Sø, som er dannet ved en 180 m lang Dæmning, og udløses

Hæt køres hjem. Typisk Høstvogn.

efterhaanden som Vandet faar Lov at slippe nedover. 800 Mill. Kubikmeter Vand staar til Raadighed og er rede til at gøre Tjeneste.

Fra Søens Bund tappes det ud gennem en Tunnel til Frøistul Kraftværk, der frembringer 34000 Hestekræfter. Videre gaar det gennem en Tunnel højt oppe i Fjældsidens 5 km nedad, forbi Rjukar-faldet, og udløser gennem et 300 m højt Fald i Vemork Kraftstation 200000 HK. Gennem en ny ca. 5 km lang Tunnel og et nyt Fald paa omtrent 300 m naar Vandet ned til Saaheim Kraftstation og udvikler her 150000 HK. Længere nede omtrent ved Not-cdden ligger to »mindre« Kraftstationer, Svælgfos (60000 HK.) og Lienfos (20,000 HK.). Ialt er man Herre over 464000 Hestekræfter.

Vandkraften omsættes gennem Turbiner til Elektricitet, der dels anvendes til Kraft og dels til at spalte

Vand i Grundstofferne Ilt og Brint. Hele Hemmeligheden ved den nuværende Fremstillingsmaade (Haber og Bosch) ligger i, at faa Luftarterne Brint og Kvælstof til at gaa i Forbindelse med hinanden og danne Ammoniak, der videre gennem Salpetersyre omdannes til Kalksalpeter.

Man betragter derfor med en Slags Ærefrygt den 1 Meter tykke og 8—10 Meter høje Synteseovn, hvori denne Proces foregaar. Den er en Slags »De vises Sten«, som er i Stand til at forvandle Luftarterne til et livsvigtigt Næringsstof for Planterne. Ja, næsten — ad Omveje — at forvandle Sten til Brød. Det hele er et Eventyr midt i vor prosaiske Tid.

Fra Rjukan By gik vi en Tur til Fjelds. En Tovbaue førte os i Løbet af faa Minutter 500 m til Vejrs, og derfra fortsatte vi til Fods et Par Hundrede Meter længere op. Her — 1100 m over Havet — havde vi en storslaaet Udsigt ind over Hardangervidderne og ned over Rjukandalen med Fjeldtoppen Gausta som Baggrund, hvorpaa Sneen endnu laa i hvide Striber. I Bunden af Dalen var der mørkt. Der ser man kun i fem af Aarets Maaneder Solen.

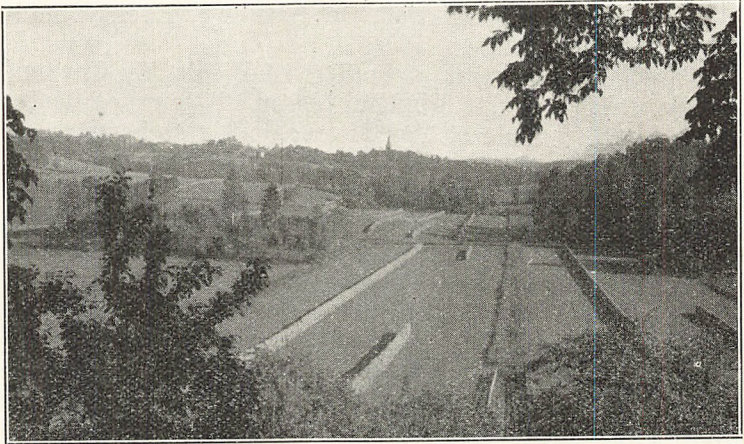
En Tur til Sæters kom heller ikke til at mangle. Først op forbi Rjukanfaldet, der bruste i al sin Vælde, da Fabrikkerne laa stille, og derefter til Mös vandet, Kræfternes Kilde. Bilerne standsede ved en Restauration — Sports-hytten, og saa gik vi indover. Desværre maatte vi paa Grund af Frygt for Mund- og Klovsyge ikke komme i Fjøs (Stald), og derfor heller ikke ind i Sæterhytterne, vi maatte nøjes med at betragte dem saavel som de langhornede, ryggede Telemarkskøer paa Afstand. Men Landskabet laa for os, akkurat som man havde forestillet sig det, som levende Illustrationer til Bjørnsøns Fortællinger, man læste som Dreng. Det var som man egentlig genkendte meget af det igen. Fjældene, Lierne, Husene, ja næsten Menneskene med. Maaske savnedes Søndagsskæret, som Bjørnson har forlenet sine mesterlige Skildringer med. Her traadte det frem med en mere hverdagsagtig, graalig Farvetone. Søndag, som det netop var den Dag, tiltrods. Naturen er ikke gavmild her, og det sætter sit Præg paa Befolkningen, dens Levevis, Byggesæt og de Goder, den kan omgive sig med.

Men Billederne, der havde dannet sig i Fantasien, ligger lyslevende for os. Vi ser fra Fjældet ned i Dalen, hvor »Solbakken« ligger lys og vakker med Solens Glans over sig, medens »Granliden« ligger i Skygge af det mørke Fjæld. Vi hører fra »Kampen« Fossens stadige Dur, føler,

hvor der kan være trangt, og forstaar Guttens Længsel »over de høje Fjælde«. Ser det stille, dybe, mørke Fjældvand, hvor Tord sejlede rundt i to Døgn for at finde sin Søn.

Billede efter Billede ser man levendegjort og finder pludselig, at Norge slet ikke er noget fremmed Land.

Nedturen gik med Jernbane og Damper til Tinnoset, hvor Bilerne holdt for at køre os tilbage til Oslo. Køreturen her var ikke mindre interessant end Vejen op. Der blev

I Dalen. Høet paa Hæsjer.

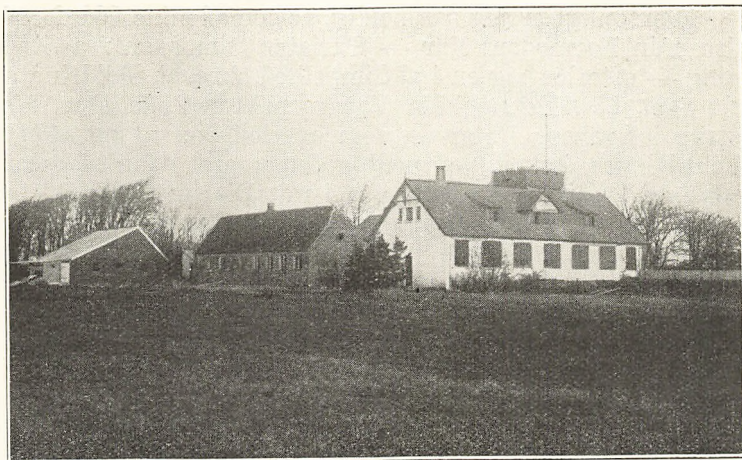
Lejlighed til at betragte det norske Landbrug, som maa være betydelig mindre yderigt end det danske. Her laa »Gaardbrukene« enten spredt i Bygderne nede i Dalene eller enkeltvis paa en Afsats et Stykke oppe i det skovklædte Fjæld; men overalt med de mange Bygninger, der gav hvert »Bruk« Udseende af en lille Landsby. Beboelseshus, Stabbur, Fjøs, Laave, Vedskjul, Badstue, Huggehus, og hvad de nu anvendtes til allesammen. Det var midt i Høhøsten, og overalt slog man Græs og hængte det paa Hæsjer. Noget omstændeligt synes vi, men antagelig nødvendigt. Over Bolkesjø, Kongsberg og Drammen naaede vi hen paa Eftermiddagen Oslo, hvor Selskabet opløstes, idet nogle tog med Jernbanen over Sverrig. Jeg ventede til næste Dags Middag for at faa Sejlturen gennem Oslofjorden endnu en Gang. Og den var ikke mindre værd, fordi det var en Gentagelse, tværtimod.

Men alligevel, hvor smukt og storslaaet det hele end var; dengang vi naaede ud af Fjorden, da Bredderne veg

tilbage, og vi fik Udsyn over Havet igen, da følte det som en Befrielse, som noget tungt og trykkende veg bort, og man aandede næsten befriet op. Man var igen sig selv. Naar man saa en herlig Sommermorgen sejler ned gennem Øresund og møder Synet af de venlige, smilende Kyster, der synes dobbelt indbydende, naar man endnu har Indtrykket af den barske haarde Fjældkyst i Sindet, møder Kronborg i sin majestætiske Ro og nogle Timer derefter kører gennem Sjællands frugtbare Egne, ser de frodige, grønne Marker og Kornet bølgende gult og tungt, modent til en rig Høst, medens Løvhegn hygger og hegner og værner mod Uvejr og Storm, ja, da tænker man uvilkaarligt:

Langt i Øst, vide i Vest,
hjemme er det dog allerbedst.

Gjerløv Hansen.

Hvad Oldefar fortalte.

Det gælder sikkert for de fleste, at deres Navne, og hvad de har erfaret, oplevet og virket, ret hurtigt glemmes, naar de ikke selv er mere. Hvor mange er der ikke, som ikke engang kender videre til Bedsteforældrenes Forhold, særlig fra disses unge Aar, og allerede det dernæst liggende Slægtled, vore Oldeforældre, kender vi maaske slet intet til. De er glemte, som Sneen, der faldt i Fjor. Nærer vi Interesse for Opsporing af Oplysninger om dem, har vi i de fleste Tilfælde kun til Raadighed, hvad Kirkebøger o. l. giver af meget begrænset Omfang. Kun faa jævne Folk kan faa fyldige Oplysninger om de af deres Slægt, der er gaaet bort for saa længe siden, at de ikke længere erindres af nulevende Mennesker.

Personligt er jeg saa heldig, at een af mine Oldeforældre, min Farmoders Far — Christen Simonsen fra Stauning — efterlod sig en i al Simpelhed skrevet Skildring af sit eget Liv. Denne kom Vandinspektør Palle Fløe, Vostrup i Lønborg i Hænde, som overlod den til nu afdøde Poul Bjerge, Askov, der medtog den som et Afsnit i Bogen »Jydske Bønder«. — Naar jeg i mit Bidrag til Julehilsen i Aar gerne vil lade Oldefader fortælle, er det ikke først og fremmest, fordi han var min Oldefar; men fordi hans jævne, stilfærdige Skildring viser, hvorledes en almindelig Mand født lige bestemt hundrede Aar før min Aldersklasse levede og klarede sig i en Tid, der paa mange Omraader — især paa Trængselsomraaderne — ligner vor Tid. Poul Bjerge har ladet Oldefar fortælle med sine egne Ord og sin egen Form. Det samme gør jeg, idet jeg kun indskrænker Fortællingens Omfang, saa vidt muligt uden at bryde Stilen. Man vil saaledes finde det karakteristiske »en« ogsaa i Forbindelse med Intetkønsordene og forskellige andre i Skriftsproget ukorrekte Ting.

— — —
Jeg er født i Bousø i Stauning den 30. Juni 1797. Da jeg var ni Aar gammel, kom jeg til min Morbroder at tjene, hvor jeg var baade Sommer og Vinter i syv Aar og blev

holdt godt til Lære baade i Skole og hjemme samt klædet med god Klædning; men det var ikke for mine Dyders Skyld, men for mine Forældres Skyld.

Jeg passede Morbroders Stude om Sommeren, men ikke saa godt, som jeg burde. Jeg havde altid selv noget at bestille, navnlig gjorde jeg Tegnebøger (det var i de gode Aar forud for Statsbankerotten 1813, saa der har nok været Brug for Tegnebøgerne. N. A. O.), som endnu bruges, endda de nu maa være firs Aar gamle. Jeg fiskede, og jeg snarede Fugle. Jeg fik undertiden Naboernes Dreng til at passe Studene, og saa gik jeg til Ringkøbing efter Læder til Tegnebøgerne eller til Herregaarde og Præstegaarde og solgte de fangede Fisk og Fugle. Saaledes tjente jeg Penge om Sommeren, og om Vinteren øvede jeg mig i Tegning, som jeg siden har haft mange Fortjenester ved.

En Dag om Efteraaret vilde jeg tælle mine Penge, der var omtrent to Mark Kurant, mest Kobber. Min Moster og Oldemoder var i Stuen, og de vilde med det gode have Pengene til nyttige Ting; men det vilde jeg ikke. Saa vilde de tage dem med Magt; men jeg holdt igen, indtil Morbroder kom. Da han havde sat sig ind i Sagen, sagde han: »Ja, det er ikke klogt at tage Pengene fra ham. Det vilde forvolde ham Ulyst til siden at samle, og har han selv forstaaet at samle dem, saa holder han vist nok ogsaa af dem senere«.

Jeg blev konfirmeret, da jeg var femten Aar, og fik de anstændige Klæder dertil. Den første Mikkelsdag derefter kom jeg til Gaardmand N. Jensen, Østerby, at tjene som Karl og var der den Aar. Jeg kom dernæst til Skindbjerg at være Riverdreng om Sommeren og tærskte tilfæles med Andenkarlen om Vinteren. Jeg gjorde mange Ting for Pigerne og tegnede dem deres Billeder, som de morede dem med indbyrdes. Engang i Vinteren 1814 kom nogle Karle og fornemme Frøkener i Besøg og var der nogen Tid. De var fra Ribekanten og var flygtet for Fjenderne. Alle tre Frøkener kom en Aften ud i Køkkenet til os Tjenestefolk og spurgte: »Kan du tegne os i Aften. Vi skal nok betale dig derfor«. Jeg tog mig det paa at tegne dem, og de gav mig en Rigsdaler hver derfor.

Derefter kom jeg til at tjene i to Aar paa Knudgaard. I den Tid, jeg var der, blev jeg buden af min Morbroder til at være Vidne til deres første Barns Daab. Det blev jeg glad ved. — Det gik mig nu jævnt godt; men jeg tænkte altid paa at lære en Haandværk. En Dag kom Tømrermand og Snedker Morten Hjort fra Skern i Besøg. Jeg

kaldte ham ind i Laden og viste ham en Hængeskab, jeg havde gjort og talte med ham om at komme til ham til Mikkelsdag. Det blev bestemt, at han en Dag vilde møde mig hos mine Forældre. Da vi kom der og talte om Sagen, sagde min Moder: »Hvad kan det nytte. Naar du skal staa i Lære og ikke tjener noget og saa skal have Haandværkstøj, staa du der. Vi kan ikke hjælpe dig«. Og hun græd over det. Men Morten Hjort trøstede dem med, at det gik nok, bare de kunde hjælpe mig noget med Klæderne, og det blev da afgjort, at jeg skulde i Lære fra Maj den følgende Aar.

Vi satte en Salshus i Aadum den første Sommer, og om Efteraaret gjorde vi en Skatol og en Dragkiste. Om Vinteren gik jeg omkring i Stauning som Kluddersnedker, og det var min Lykke, at en gammel Snedker døde, og to yngre rejste fra Stauning.

Næste Sommer arbejdede jeg meget for Jens Iversen ved at flytte hans Udhuse og gøre alt Indværk i hans ny Salshus. I samme Tid arbejdede jeg for Chr. Sand. Ved den Lejlighed blev jeg kendt med en ung Pige, Ellads Marie. Hun kom flere Gange til Gilde, som jeg ogsaa var med til. Denne Bekendtskab gik Tid efter anden videre i omtrent fem Aar, saa lovede vi hinanden Ægteskab, og det holdtes.

I min Alders tre- eller fireogtyvende Aar og efter to Aars Gang til Session mærkede jeg nogen Fejl ved mig selv paa Legemet. Jeg havde ogsaa Ulyst til at være i Kongens Tjeneste maaske i flere Aar; men Talen mellem Folk i Almindelighed var, at havde man ingen Penge at lægge paa Sessionsherrernes Alter, var det vanskeligt at blive fri, naar man ikke var at kalde vanskabt. At skaffe Penge dertil saa jeg ikke Raad til; men saa henvendte jeg mig til min Morbroder, og han lovede mig ogsaa Penge dertil, og Sognefogden skulde hjælpe mig dermed. Da Tiden kom, laante Morbroder mig tredsindstve Rigsdaler i Sølv Hamborg Kroner. Aftenen før Mødedagen var Sognefogden først inde ved Doktoren og jeg bagefter. Det blev akkorderet, at hvis han kunde skaffe mig Fripas, skulde jeg give femogtyve Rigsdaler. Jeg fik Fripas og betalte de femogtyve Rigsdaler og var glad. Det varede ikke længe, inden jeg fik dem tjent og min Morbroder betalt.

Mine Forældre, der havde en lille Sted, var blevet trætte, Fader kunde ikke længere gaa hen at arbejde for de Folk, der til Gengæld gjorde hans Kørearbejde. Saa gjorde vi den Akkord, at jeg fik Værelse, Tømmerstue og

Frikost Helligdage og i Juletiden mod at udføre Tømrerarbejde som Vederlag for Kørearbejdet til mine Forældre. For en Plovbed skulde jeg gøre to Dages Arbejde og for en Kørebed halvanden Dags Arbejde. Denne Akkord blev vi ved i den Tid, jeg tømrede, omtrent tyve Aar.

Det blev daarlige Tider (Landbrugskrisen 1818—1828. N. A. O.), og mange gik i Armod. Jeg maatte hjælpe mine Forældre, og de begyndte at tale om, at jeg kunde faa deres Sted mod at betale deres Gæld og forsørge dem. Jeg vilde nok have deres Sted; men Byrden frygtede jeg for var for stor. Ved Morbroders Hjælp gik det alligevel i Orden, han havde hundrede Rigsdaler tilgode i Ejendommen, som han lod staa, mod at jeg betalte Renterne.

Husene var simpel, og jeg samlede Materiale sammen til en ny ti Fags Salshus, jeg agtede snart at gifte mig med Ellads Marie. Jeg kunde godt mærke, at Folk ikke syntes om, at jeg i saadanne Tider og trods min store Gæld vilde bygge en Sals; men den blev bygget i Sommeren 1824. Jeg havde to Svende den Sommer, den ene Svend æltede Leret, og min yngste Søster bragte Leret til mig. Jeg murede selv den udvendige Mur og min Fader murede Mellemvæggene. Jeg havde en Muremester en Dag at trække Væggene af og en Pige en Dag at kline. Disse Dage var de eneste fremmede Folkarbejde, vi havde til det hele. Den 9. Oktober samme Aar holdt Ellads Marie og mig Bryllup hos hendes Forældre, og hun fik en god Udstyr og en halvthundrede Rigsdaler, som hun selv havde tjent hos Købmand Seidelin i Ringkøbing og bragte med sig hjem.

Jeg havde Tid efter anden meget at tjene ved Kirken. Sommeren 1820 eller 1821 lagde jeg med to andre til Hjælp Loft over den hele Plads fra Taarnet til Koret, samt ni ny Bjælker og noget mere Reparation, hvorved jeg havde halvtredie Mark om Dagen, ellers fik man i den Tid kun tolv Skilling. Jeg havde ogsaa god Fortjeneste ved at male vor Altertavle, som Kirkeværgerne akkorderede mig at gøre for tyve Rigsdaler, og saa skulde jeg selv være ansvarlig for at faa det antaget ved Provstesyn. Der blev snart Protest imod det, og Kirkeværgerne kom saa til mig. Jeg trak mig da tilbage, og det blev besluttet at rekvirere en Licitation afholdt af Herredsfogden paa Raadstuen. Der mødte jeg ogsaa og blev Arbejdet tilslagen for den Sum fem og tredive Rigsdaler Kurant. Jeg troede, jeg kunde faa Portætmalers Seidelin i Ringkøbing, som min Kone havde tjent i seks Aar, til at hjælpe mig; men han

vilde enten have det hele eller slet intet. Jeg besluttede saa selv at gøre det, men at øve mig i Forvejen paa noget andet. Præsten vilde gerne gøre mig Vejledning og sagde, at Jesus skulde være alvorlig, Johannes mild, Judas skelmsagtig, og ved Korsfæstelsen skulde Jesus være meget bleg; men ved Opstandelsen skulde han være mere blodagtig farvet og med Sejrstegn, Sefter. Det var en god Rettesnor for mig. Jeg fik det færdig i god Tid, og der blev i Retten udnævnt to Købstadmalere til at syne. Den ene var jeg bange for af den Grund, at han havde klaget til Herredsfogden over, at jeg gik ind i Købstadnæringen; men det fik han ikke noget ud af. Det gik mig lykkelig med Synet, og han viste ingen ond Vilje imod mig. I omtrent tredive Aar klagede ingen over Billedernes Farveægthed eller Hensigtsmæssighed; men saa kom Provst Blok, Lønborg, som sagde, at det ikke var kunstig nok og skulde gøres af en Københavns Maler. Det blev dog endt med en Ringkøbing Maler; men om det er bedre, end det var før, tør jeg ikke melde om.

Det gik mig nu godt i flere Aar. I Efteraaret 1835 kom jeg en Søndag Eftermiddag fra Skern og gik ind i Bjerregaard i øst Stauning (Stauning er et to Mil langt Sogn, der strækker sig fra Skern Landsogn, Skernaadalen og langs Ringkøbing Fjords Østside til Velling. N. A. O.). Manden vilde sælge Gaarden, og vi blev enig om Betingelser, som han skulde staa ved i otte Dage. Paa ottende Dagen fulgte Morbroder og Chr. Sand med til Bjerregaard, og Handelen blev ordnet. Jeg skulde give elleve Hundrede Rigsdaler Kurant for Gaarden uden Besætning og gøre Udstyr (d. v. s. svare af Gaarden) til en Dreng og tre Piger, Mads Bjerregaards Børn, og Ophold til gamle Birte Bjerregaard. De tre Piger skulde hver have en Seng og noget Klæder samt frit Bryllup, og Drengen skulde have en halv Seng. Alt dette skulde svares i fire Aar, og vi tog for Alvor fat derpaa. I den Tid blev der sparet paa Klæder til os selv og til vore mange Børn. Jeg har i de lange Vinteraftener karet mange Lispund Uld, ogsaa min Fader og Børnene hjalp meget, saa jeg tror ikke, der nogensinde blev noget lejet gjort. Birte Bjerregaard døde, inden jeg overtog Gaarden. Den 1. April flyttede vi dertil. Jeg troede paa, at Gud var med os, ligesom jeg mange Gange før og siden har erfaret hans skærmende Haand ved mine ukloge og forvovne Handlinger.

Vi havde fire Køer og ti Faar. Saa købte jeg andre fire Køer og ti Faar, to Kørestude og to smaa Studehorker

samt Plov, Harve og to Vogne, og Tid efter anden blev det hele forbedret. I 1850 udstykkede jeg Gaarden i tre Parceller. I 1853 byggede vi paa Østermarken, og i 1856 solgte vi de to vesterste Parceller uden Besætning for fire Tusinde Rigsdaler, og vi flyttede nu med Moder og syv Børn til Østermarken. Moder døde to Aar efter, 87 Aar gammel, min Fader var død paa Bjerregaard, 88 Aar gammel.

Jeg havde i en Række af mellem tredive og fyrretyve Aar mange Tillidsbestillinger, som Medlem af Sogneraad, Medbestyrer for Fjordengene og Kirkeværge samt Værge for mange Piger og Enker, hvorved jeg spildte megen Tid; men det glædede ogsaa dem og mig, naar jeg fik en Sag godt udført. En, som det især glædede mig at være Værge for, var min Morbroders Enke, som jeg i mine Drengedage havde været uartig imod. Jeg førte ogsaa Juresager baade for mig selv og andre, som altid fik en god Udfald for mig; men jeg fik Modstandere og Uvenner derved, som mange Gange har været mig til Ubehagelighed.

Nu er det min sidste Sag at arbejde for min arme Sjæl og gøre min Flid lige saa godt derfor, som jeg har gjort for de mange verdslige Handlinger. Nu er det mig om at vinde Guds Tillid og Naade for min sidste Levned og den evige Tid.

Opvokset i de i økonomisk Henseende gode Tider mellem Landbrugsreformernes Gennemførelse og Statsbanke-rotten 1813 med den deraf følgende Landbrugskrise 1818—1828, Valg af Livsstilling i disse vanskelige Aar og Gennemførelse af stor Flid og streng Økonomi under Selvforsynings Tegn er det, som kendetegner den materielle Side af Oldefars Beretning.

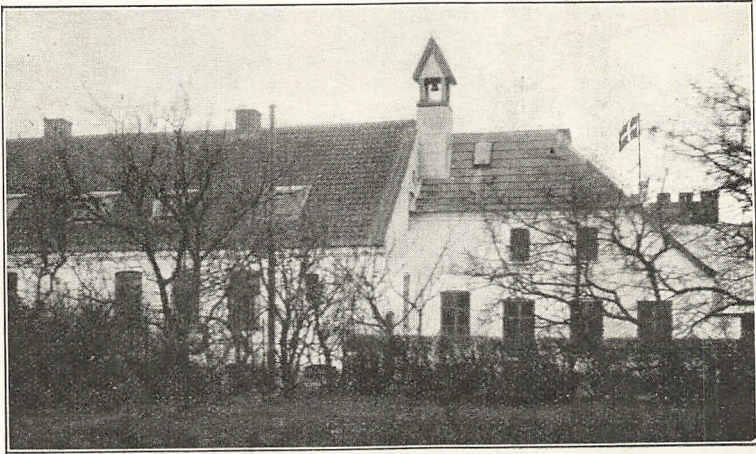
De unge i vor Tid har i mange Henseender oplevet det samme. De er vokset op i de økonomisk gode Tider imellem Landbrugsproduktionens Omlægning sidst i forrige Aarhundrede og de nutidige Krisetider. Ogsaa de er nu for Alvor tvunget ind i Flid og Sparsommelighed og til til en vis Grad at klare sig ved Selvforsyning; thi for Landmanden har Specialiseringen delvis tabt sine Fordele paa Grund af det Misforhold, der er til Stede mellem Landbrugets Indtægter og andre Erhvervs Lønkrav. I de kritiske Tider fra 1816—1835 følte Oldefar sig draget fra Landbrugsarbejdet og over i Haandværkserhvervet. Desværre er Forholdene i Dag saadanne, at mangfoldige unge nu gør det samme. De nye Jordlovsforslag om Udstykning, som nu er

henlagt, er et af Vidnesbyrdene derom. At disse Forslag er henlagt, er ikke det værste. Det værste er, at der fra Landboudommen ikke mere er Krav om Oprettelse af nye, selvstændige Landbohjem. Den til Trods for Jordlovsforslagenes Henlæggelse til Udstykning udbudte Jord har kun faa Ansøgere og Aftagere. Under et af mine Besøg i Sommer i en dejlig Sallingbondegaard hos en velsitueret Landmand kom vor Samtale til at dreje sig om de unges Stilling i Tiden. Han saa gerne, at Sønnen uddannede sig til at kunne overtage Bedriften; men som Forholdene laa syntes han ikke, han kunde forsvare at lade det ske. Han tilraadde Sønnen at gaa over i anden Virksomhed. Naar Fædre under Ansvar for deres Søners Fremtid maa raade saaledes, er der meget betænkelige Udsigter for Fremtiden. Hvis der ikke sker en Tilpasning, men de nuværende Tilstande faar Lov at vare ved, vil Udviklingen vise, at Strømmen fra Land til By vil øges stærkere og stærkere. Strømmen bort fra det Erhverv, der i Hovedsagen, ja helt overvejende, maa klare Vareudvekslingen med Udlandet, til de Erhverv, som ikke er konkurrencedygtige paa udenlandske Markeder, og som derfor i Hovedsagen maa leve af at forarbejde og omsætte, hvad der kan erhverves for Landbrugseksportens Overskud. Kun Tilpasning kan i Længden forhindre denne Udvikling. Stavnsbaand kan ikke engang gøre det.

Men som der efter de kritiske Tider for hundrede Aar siden atter kom Lysning — den var indtraadt, da Oldefar 1835 købte Bjerregaard og igen gik helt over i Landbrugs-erhvervet — vil der ogsaa komme en Lysning efter de Krisetider, vi nu lever i. Nød og Fornuft vil sprænge Privilegiene, som staar hindrende derfor, og bringe Samfundets forskellige Folkeklasser og Erhverv til i v i r k e l i g t Samarbejde og under mere ligelige Fælleskaar at arbejde fremad derimod. Og det kan ikke vare længe, inden denne Bevægelse vil tage Fart; det maa ske allerede i det nye Aar, vi staar paa Tærskelen til.

Med Ønske om en glædelig Jul og et godt Nytaar!

Niels A. Olesen.

Årets saga

skal også denne gang fortælles i al korthed fra mandag den 5. januar 1931. Om festen denne aften, da eleverne kom igen efter juleferien, og da tidligere elever af skolen fra nær og fjern og af årgange mere end 50 år tilbage en kort tid mødtes på de gamle steder, så huset blev fuldt, er det nok at sige, at den forløb ligeså godt som sine forgængere. Skolearbejdet gennem hele vinteren gik også sin sædvanlige gode gang. Mange gange havde vi megen glæde af »Morsø landsbyspillemand«s store orkester.

Ved onsdagsmøderne i vinterens løb talte fire af skolens lærere og enkelte fremmede talere, deriblandt atter et par gange Esper Andersen fra Skive — elev 1879 — hvem de fleste læsere vil kende noget til, af hvad der før har været skrevet om og af ham her i »Julehilsen«.

De sædvanlige møder og kursus, som har deres plads her, med Morsø ungdomsforeninger, gymnastikforeninger og friskolekreds bagved, havde vi også i år den glæde at give husly for.

Til fordel for elevforeningen spillede en række aften midt om vinteren C. Hostrups »En spurv i tranedans«. Tilslutningen var god ligesom de andre vintre ved tilsvarende lejligheder, så det mærkedes også i foreningens kasse og på heldig måde.

Ved skolens slutning til april aflagde et par af ele-

Søjlegården med tårnet til venstre i baggrunden.

verne på håndværkerafdelingen svendeprøve, som de bestod med ros.

Midt under travlheden i april med forskønnelse og forbedring af lokalerne, derunder forarbejdet til indretning af en balkon langs hele gymnastiksalens nordre side, rantes vi af sygdom, idet først køkkenets mangeårige »kaptajn« Inger måtte tage et sygehusophold, og derefter husmoderen blev angrebet af en meget ondartet rosen, som et stykke hen i maj udviklede sig sådan, at et ophold på sygehuset var uundgåeligt. Det blev derfor under meget store vanskeligheder, vi modtog sommerkolens elever, og disse vanskeligheder blev ved at præge mere end de to første måneder af skoletiden. Da de sædvanlige elevmødedage kom, var sygdommens tag lige strengt, og vi måtte sende meddelelse ud om udsættelse til første søndag i august. Endnu en udsættelse blev nødvendig; først efter tre måneders forløb kom min hustru hjem fra sygehuset og er nu endelig rask i færd med at genvinde sine kræfter.

Elevmødet holdtes så endelig søndag den 16. august og forløb som sædvanligt, med den forskel at det kun varede en dag i stedet for to. Når mødet uden i for høj grad at miste sit præg kunde holdes i august, så skyldtes det, at eleverne både på højskolen og efterskolen blev

„En spurv i tranedans“.

her i fire måneder, hvorved der i nogen måde bødedes på det afbræk, sygdom tilføjede vort arbejde især de første par måneder.

Vi vil af mange grunde sent glemme sommeren 1931, der bragte os den omtalte svære oplevelse, en halvtreds års fødselsdag, et 24 års jubilæum som højskolelærer — og en stor gave fra venner, som vi også med disse linier siger tak til.

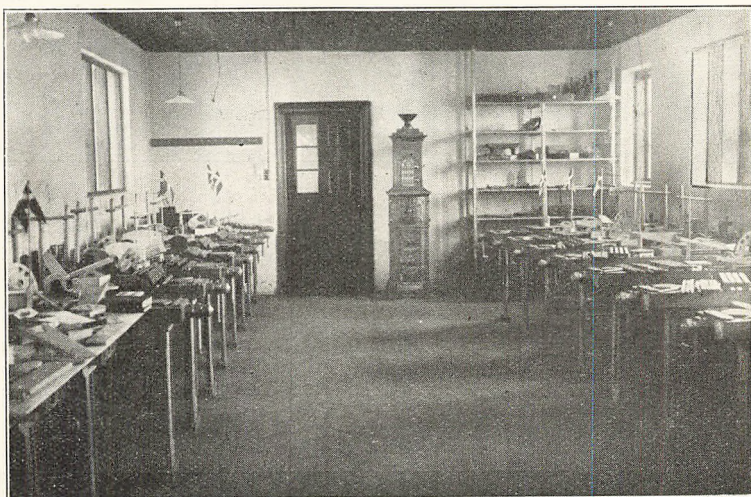

En del dansere.

Henny, Rebekke Nina
(om
drøng)

Bodil

Vi havde på forskellig vis megen fornøjelse af ca. 30 børn mellem 3 og 6 år fra en københavnsk børnehave, som i august holdt ferie her. Sløjdsalen ryddede vi for høvlebænke og værktøj, og der kunde alle deres små senge få plads sammen med deres lærerinders. Naboer, egnens folk og medlemmer af menigheden bragte så hver dag som gave alle mulige fornødenheder af mad og drikke. Det hele lod sig med de nuværende pladsforhold gøre uden nogen forstyrrelse for skolearbejdet — og sikkert til gensidig gavn og glæde for store og små også i fremtiden.

Som lærerinde havde vi i sommer faaet Johanne Thomsen fra egnen ved Varde. Hun havde gymnastik, syning, samaritergerning og husholdnings- og skolekøkkenundervisning, medens Fru Thomsen havde det øvrige håndarbejde og vævning.

Ved en afslutningsfest søndag den 30. august kunde en stor del af de håndgribelige resultater af elevernes arbejde i sommer ses og smages. Den følgende dag sluttede skolen, og vi tog snart efter fat på håndens arbejde, som der stadig er nok af i mark, have og hus, både udvendig og indvendig.

Noget af det af efterårets håndarbejde, der til staidighed ses og navnlig mærkes mest på god måde, er det nye klokketårn m. m., som ses på to af billederne.

For et par år siden købte vi en stor, gammel malmklokke, som indtil da havde hængt på herregården Kok-

kedal. Den har en smuk og kraftig stemme, som først nu, da klokken er løftet op over tagene, kan komme til sin ret og høres stærkt og klart ind i alle skolens stuer og kroge.

På et par andre billeder ses på gymnastiksalens tag ovenover taget til det, som skal blive en balkon, et langt, smalt vindue næsten i hele salens længde. Derindenfor er indrettet noget, vi først får rigtig glæde af til sommer, nemlig en vævestue.

November 1931.

Mange tidligere efterskoleelever husker, at her engang lå en korndyngge — det var jo før den nye stalds tid — og det var ikke så ønskværdigt med dette korn der — hverken for kornets eller elevernes skyld. Den bekendte lem fører nu også op i vævestuen, som naturligvis til daglig er aflåset.

I efterårets løb skete der tre store begivenheder indenfor skolens lærerkreds: Niels Hansen, som nu i tre vintre har været en dygtig og påskønnet lærer her særlig på efterskolen, blev den foretrukne blandt langt over hundrede ansøgere til et embede som politibetjent i Ribe — Chr. G. S. Jensen, der har været her ligeså længe som

lærer både på højskole, efterskole og for vore børn, og som vi ikke mindst vil savne og tænke på for hans musiks skyld, fik et godt lærerembede i Vendsyssel — hans hjemegn — hvor han er flyttet til med sin hustru Sinne Søndergaard — og endelig blev Helge A. Pedersen, der har arbejdet her i to år, førstelærer i Salling i nærheden af Spøttrup, samtidig med at også han indtrådte i ægtestanden.

Vi takker disse tre tidligere medhjælpere for dygtigt arbejde og godt samarbejde i den Tid, de var her, og ønsker dem lykke til og glæde ved deres fremtidsgerning hver på sit sted.

Som lærere her er de erstattet af to nye mænd, Frode Madsen og Anker Nielsen, der begge har seminariuddannelse. I den øvrige lærerkreds: Th. Thomsen, Gjerløv Hansen, Krøigaard, Stensgaard og Sønderby har ingen omflytning fundet sted.

Vi begyndte højskolen den 3. novbr. med en god elevflok på 23 karle foruden efterskoleeleverne, der ikke i år som de to sidste år er i flertal.

Vort åbningsmøde og første onsdagsmøde i vinter holdt vi den 11. novbr. med god tilslutning, og arbejdet går nu så støt og godt som nogensinde i den sidste lille halve snes år.

Tirsdag den 5. januar bliver her juletræ, hvortil alle venligst indbydes — også hvem der er længere borte fra. De kan overnatte her, når de meddeler os deres ankomst.

Velkommen! Glædelig Jul!

Dorthe og Agnus Sørensen.

Hindringer som betingelser.

Det er ejendommeligt at se, hvordan hindringer og vanskeligheder i menneskelivet tit bliver værdifulde eller nødvendige betingelser. Det er ikke blot som i teknikkens verden, hvor kraftens virkning maa hindres i alle andre retninger end den, hvori man vil have bevægelsen. Væggene i en dampmaskines cylinder er saadanne hindringer, og de er betingelser for, at dampens spændkraft bliver til nyttigt arbejde i stedet for at fuse resultatløst til alle sider. En saadan virkning af hindringer kan man ogsaa se hos mennesker. Vi møder undertiden disse lykkeligt begavede, som kan alt, blændende, og saa kommer der alligevel saa lidt ud af det, der staar en række meningsløse ruiner efter dem. En ulykke eller sygdom kan lade dem se, at de ikke magter alting, derved lukkes en del af kraftudløbene. Deres evner kan godt være mindske, og saa faar de endda udrettet langt mere end før, fordi der nu er kommet retning i evnernes udfoldelse. Men i menneskelivet kan hindringer ogsaa virke paa anden maade.

Grækeren Demosthenes ønskede at blive taler. Det var mest for at føre sag mod sine formyndere, der havde tilegnet sig hans arv, senere kom der andre formaal til. Han duede imidlertid ikke til taler. Han var kejtet og genert og tabte vejret, og hans stemme var svag og utydelig. Men han gav ikke op. Han øvede og trænede sig gennem mange aar og blev Grækenlands største taler. Paa en maade naturligvis, fordi han trods sine skavanker alligevel havde evnerne, men mere, fordi hindringerne holdt ham tilbage, saa ønsket blev magtpaaliggende, og viljen samlede om dette ene og blev varig. Der rejstes i hans sind kræfter, som gik imod hindringerne og overvandt dem. De blev betingelser.

Baade i historien og i vor omgangskreds kan vi møde mennesker, for hvem det samme gælder; det var hindringerne, vanskelighederne, der fik dem til at tage sig sammen, saa de — maaske med møje — naaede at udrette det udmærkede paa omraader, hvor de ellers ikke havde deres umiddelbare anlæg.

I det praktiske arbejde søger vi saa vidt muligt at fjerne hindringerne. Det er det vældige princip, som arbejdslivet i de sidste menneskealdrer mere og mere har søgt at indrette sig efter: det bedst mulige resultat med den mindst mulige anstrengelse. Det mærkes tydeligst i industrien, den bliver gang paa gang rationaliseret, maskinerne forbedres, og arbejdsprocessen lægges bedre til rette. Og i alt arbejde stræbes der efter det samme. Man har tidligere været mere bundet, hvert arbejde skulde gøres paa sin bestemte »rituelle« maade, saadan som man »altid« havde gjort. Nu spørger vi stadig, om et arbejde kan gøres paa en lettere, hurtigere eller bedre maade, og det kan det tit. Saa gør vi det paa den bedre maade og kalder det fremskridt. Og det er der næsten intet at sige til. Det medfører naurligvis, at vor arbejdsverden er under stadig omdannelse, og tit mindskes antallet af arbejdere inden for den bestemte rationaliserede produktionsgren. Og det tager nogen tid, før den rationelt fremstillede vare falder i pris, saa der frigøres købekraft til ny behov og derved skabes muligheder for ny lønnende erhverv. Denne stadige ændring rammer mange enkelte tungt, og de stive arbejdsorganisationer gør det vanskeligere at undgaa at blive ramt. Men alligevel: en lov, som forbød den slags fremskridt, vilde af os føles som naturstridig. Vi vil højst søge at bøde paa følgerne. Vi kan ikke godt tænke os at blive ved at arbejde paa en besværlig og bekostelig maade, naar vi kender en lettere og mere økonomisk. Der er ogsaa glæde ved at kunne udrette et stykke arbejde paa den rigtige maade, saa intet koster mere, end det skal, og det gaar snildt fra haanden.

Paa den anden side er der nu ogsaa en egen glæde ved det, man med møje bringer færdigt, selv om rutinerede arbejdere blæser ad den slags glæder. Jeg sagde engang til en billedskærer noget om, at til hans arbejde skulde man da have tankerne samlede, og jeg mente, at det var en værdi. Han svarede nej og føjede til: »Jeg skal ikke have noget arbejde, man behøver at tænke ved; det har jeg haft nok af. Det man skal tænke ved, det kan man jo ikke, det maa man meget hellere lade være med.« Men andre har sikkert gjort den erfaring, at det særlig vanskelige blev dem karest. Vanskeligheder og bryderier kan paa mærkelig maade knytte os til arbejdet, men i hvert fald, jo mere indsigt og dygtighed og samlethed arbejdet kræver af os, des mere virkelig glæde giver det os. Og det kan ogsaa

hænde, at man bliver særlig dygtig til det, som til en begyndelse faldt svært.

Men ellers er det klart nok, at man i det praktiske arbejde ikke i ret stor udstrækning kan tale om hindringer som betingelser. Paa andre omraader er det anderledes. — Vort samfunds hele indretning og tilstand gaar mere og mere i retning af at gøre det nemt for mennesker. Hvis vi begynder ved skolen, saa er den afgjort blevet mere snedig til at fylde børnene med kundskaber; som ser godt ud ved en eksamen. De, som vil vedblive at læse, gaar næsten automatisk fra klasse til klasse, der behøves ikke ret mange valg. De andre kan, dersom der ikke er et eller andet, som de skal arve, henvende sig paa et autoriseret kontor for erhvervsvejledning, hvor de bliver undersøgt, og det bliver fastslaaet, hvad de duer til, og hvad de ikke duer til. Saa er det selvfølgelig meningen, at de skal vælge et af de fag, der er konstateret anlæg for, og derefter gennemgaar individet sin læretid, beskyttet af lærlingeloven, glider ind i fagforeningen, der bestemmer under hvilke forhold, man maa arbejde, og for hvilken løn. Bliver der arbejdsløshed, har man sin arbejdsløhedskasse og hjælpe-kassen. Kommer man i andre stillinger, kan man ogsaa forsikre sig mod alt muligt. Nogle forsikringer er tvungne, og de frivillige er næsten endnu vanskeligere at undgaa. Og naar man paa denne trygge og bekvemme maade er blevet 65, saa har man sin aldersrente. Fra een side set er alt dette saare godt. Det er godt, at skolen ikke mere er en prygle- og terpeanstalt. Det er godt, at mennesker ikke uden at vide det kommer ind paa veje, hvor de ikke har nogen udsigt til fremgang, og at de, som ikke er fuldmyndige, har offentlig beskyttelse. Det er godt, at arbejderne gennem deres sammenslutninger har faaet kraft til at hævde deres menneskeret og menneskeværd, at arbejdsløshedsunderstøttelsen holder den sorte hunger paa afstand, naar arbejdet svigter, og at aldersrenten har fjernet noget af angsten for udkommet paa de gamle dage. Men vi er klar over, at her er givet afkald paa værdier, som tilsyneladende har været betinget af de vanskeligheder og hindringer og farer, som livet tidligere rummede. Ansvarsfølelsen, selvhjulpetheden, nøjsomheden, tilfredsheden er i aftagen. Disse dyder eksisterer endnu, men det pres, der gav dem rejsning og glans, er borte, og det er ikke bare godt.

Ogsaa paa det kulturelle omraade breder det nemme sig. De illustrerede blade, aviserne, film og radio bliver mere

og mere de overvejende kulturfaktorer for de brede lag. Man følger med. Man hører og ser det, som er aktuelt eller gøres aktuelt, men man hindres i at fordybe sig i noget og i at tænke, saa man bliver efterhaanden ude af stand til at danne sig en velfunderet mening om problemerne, en mening, som betyder noget for en, og som man vil staa inde for. Den nemme adgang til at faa besked om en mængde ting gør, at ingen bryder sig derom. Noget lignende gælder den kunstnydelse, som disse kulturfaktorer byder. Jeg tænker ikke paa den overlæsselse af daarligt stads, som de kører med, skønt det naturligvis skal slappe folks sans for det ægte og lodige, men paa det, som kunde have værdi for dem, som kom med forventning og trang og forberedelse. Ogsaa det bliver for nemt, ligefrem for paa-trængende. De kræfter, som skal tage imod, bliver ikke vakt. Vi trænger til at lære at give afkald, at vælge blandt det, som bydes, og saa at uddybe.

Disse eksempler fører alle over paa det personliges omraade. Det er tydeligt, at det egentlig er der, at hindringer og vanskeligheder kan være betingelser, kan være midler, der fører til fremskridt, men faar os i hvert fald til at føle fremskridtene som mere værdifulde og vigtige. Vanskelighederne er med til at fremkalde den kræfternes anspændelse, som ikke blot forhøjer vor livsfølelse, men ogsaa er nødvendig for personlighedens sundhed og for lodigheden af dens frembringelser. Det har sikkert ikke været uden betydning for komponisten Carl Nielsen, at hans og hans hjemms fattigdom gennem lange tider syntes at spærre alle veje. Hans rige evner kom derved under et pres; der var lukket for en hel del tilfældige udløb, hans musik maatte samle spænding, før den kunde bane sig vej; han slap for at frembringe noget godtkøbs. Hos Henrik Ibsen er det ogsaa tydeligt, at hans hjemms ulykke, hans fattigdom i ungdommen og modstanden, da han begyndte at skrive, har gjort hans tanker stærkere og bitrere og har gjort baade hans problemstilling og hans udtryksform skarpere og mere indtrængende, end det f. Eks. er tilfældet hos hans samtidige kaldsfælle Bjørnson. Men det gør igen, at Ibsens værker nu, skønt mange af dem var indlæg i døgnets strid, staar langt stærkere og vægtigere end Bjørnsons. Ibsen er af hindringerne, baade indre og ydre, blevet tvunget til at veje og vrage, indtil tanken var helt klar og udtrykket fortættet og fuldt af kraft. Modstanden ægger energien frem.

Endnu stærkere ses hindringernes betydning hos He-

len Keller. Hun mistede ved toaarsalderen baade syn og hørelse, hvorved ogsaa evnen til at tale gik tabt. Hendes rige sind blev næsten helt lukket for paavirkning og blev næsten ogsaa helt ude af stand til at give sig udtryk. Ved en klog lærerindes utrættelige bestræbelser lykkedes det, da hun blev noget ældre, at lære hende et tegnsprog, en vej var aabnet, ad hvilken hun baade kunde modtage og give igen. Hun lærte blindelæsning og lærte at tale, som døvstumme nu kan tale, lærte at opfatte menneskers tale ved at lægge fingrene paa vedkommendes mund. Hun er meget begavet, navnlig i sproglig henseende, saa hun foruden engelsk taler tysk, fransk og italiensk. Hun optræder baade som taler og som skribent. I den selvbiografi, hun har skrevet, kommer det jævnlig frem, hvordan de uhyre hindringer, hun har haft at kæmpe imod, har været forudsætning for en mægtig og varig glæde ved deres overvindelse, men ogsaa, at de har kaldt kræfter frem, som ikke paa anden maade kunde rejses.

Det er, som om der i vor natur er noget, der trænger til disse hindringer, noget som ikke har godt af det alt for lette, som om vi havde en tilbøjelighed til at blive magelige og slappe. Vi kender det ogsaa fra vor krop. Vore muskler svækkes, naar de ikke saa at sige hver dag tvinges til at arbejde med al deres kraft, og vore led bliver stive, nar de ikke jævnlig bevæges til deres yderste grænse. I det hele har vor krop tilbøjelighed til at indrette sig efter det, der kræves af den, eller til det, vi kræver af den. Ogsaa kroppen skal have noget at slaas med. Om penge hedder det jo, at det, som kommer let, gaar let. Det gælder ikke altid om det, vi sjæleligt maa tilegne os, men tit, og det gælder altid, at det tilkæmpede giver en egen glæde.

Ogsaa i vort religiøse liv kan vi opleve noget lignende. Ogsaa der er der mange hindringer, som vi maa kæmpe imod. »Alt, hvad dit hjærte vil — fra himlen vende, — som mørkets gøglespil — bekæmpes skal, indtil — al krig har ende.« Som kampen mod andre hindringer kan ogsaa denne kamp raabe hver fiber i os vaagen. Og saa er det alligevel saadan, at den egentlige hindring her virker paa en anden maade. Hindringerne kan være mange slags, men den egentlige hindring er jo da det, man kort kalder synden. Og denne hindring selv — ikke blot kampen mod den — kan være en betingelse for, at gudsforholdet faar varme og kraft og virkelighed.

Jakob Knudsen er inde paa denne erfaring flere steder, tydeligst vel nok i bogen om Martin Luther, hvor den

unge Tilio ikke ret kan nøjes med at faa og have sine synders forladelse; han forstaar ikke Luthers ord om, at det er alt, at det er Guds fred, og at det er salighed. Han forstaar godt, at han er en synder, og har aldrig tvivlet om sine synders forladelse, men det kan da ikke være det hele. Han gaar og venter paa en stor forandring, at alt skal blive anderledes. Først efter aars forløb, da livet har ført ham ud i voldsomheder og gjort ham til morder, da han har fornummet, at der bor meget mere i ham, end han selv kan magte, først da forstaar han Luthers ord, og saa er ogsaa for ham syndernes forladelse og Guds fred alt. Der er ikke mere at ønske. Ikke andet end det, og saa at hjertet ikke maa lukke sig derom.

Selv om kun de færreste føres saa langt ud som Tilio, er der mange, som har gjort den samme erfaring. Det var denne ubetingede afmagt, denne umiddelbare fornemmelse af skyld, som blev forudsætningen for, at faderhaanden kunde fornemmes. — Der er ogsaa andre veje, men denne har sin egen tone, og den er for mange den eneste. Det er noget af det vanskeligste, man kan erfare. Vi søger at undgaa synden, vi søger at skærme dem, vi skal hjælpe, imod den, og en stor ungdomsbevægelse har det som sit formaal at bevare ungdommen i renhed. Vi beder: Led os ikke i fristelse. Det kan vi aldrig lade være med. Vi kan aldrig slaa os til ro. Og saa er det alligevel, som om vejen gaar gennem faldet og fornedrelsen. Som om Guds bjerg var omgivet af morads.

De hindringer, som er til for at overvindes, har deres betydning ved at kalde paa vore kræfter, der har tilbøjelighed til at spredes og slumre. Synden kan ikke paa denne maade overvindes, men vi kan tages ud af den og derved opleve noget, der er rigere end de sejre, vi selv vinder. Hindringer af anden art, der rejser sig uovervindelige for den enkelte: svigtende evner, sygdom, at omstændighederne anbringer og fastholder en paa en forkert plads o. s. v., kan som nævnt ogsaa have deres betydning, idet de lader os føle vor begrænsning, en fornemmelse, der kan være nødvendig, for at kræfterne kan samles om det, man nu kan magte, eller det som nu frembyder sig. En syg mand faar undertiden mere udrettet, end han vilde have faaet, hvis han var rask; og en, hvis kaar er blevet anderledes end han ønskede, samler sig undertiden mere, end hvis hans kaar var efter ønske, ikke for at opnaa det han ønskede eller maaske ønsker, for det ved han er umuligt, men samler sig om det, der bliver henlagt til ham at gøre.

Vi kan aldrig ønske os vanskeligheder og hindringer, selv om vi ved, at de, saaledes som vi og verden nu engang er, er os lige saa nødvendige som medgang. Men det kan næppe skade imellemstunder at mindes denne sandhed og maaske trøstes derved.

Thomas Thomsen,
Galtrup højskole.

Jul!

„Fra Himlen højt kom Budskab her
med nyt til alle fjern og nær,
godt Budskab os nu føres til,
derom vi evig sjunge vil“.

(Luther).

Længe før Julen kommer, begynder man at forberede sig til at modtage Budskabet om Kristi Fødsel, der Aar efter Aar har noget nyt at bringe baade store og smaa. I Skolen lyder fra Børnenes glade Struber de gamle kendte Salmer og Sange, som priser Menneskesønnens Herlighed. I Kirken forkyndes Menigheden, at Tiden er nær, og det er paa Tide at aflægge Mørkets Gerning, for at man med Glæde og rene Hjerter kan modtage Budskabet om Jesu Fødselsdag.

„Dejlig er Jorden“, siger Ingemann; ja, det store hvide Tæppe, som — tit og mange Gange — dækker den sorte Muld, hvorover den klare, blaa Himmel med de funklende Stjerner hvælver sig, gør Naturen prægtigere og mere festlig end ved nogen anden af de store Højtider.

Ingemann giver ogsaa Barnet Befalingen: „Dans, lille Barn, paa Moders Skød“. Hvis man en Juleaften har siddet inde i en hyggelig Stue, hvor Juletræet staar og straalere alle imøde, og beskuet et Par Barneøjne, da vil man i Øjnene have set en Glans, som kom den fra Gud. Ja, har man set dette Billede, saa ved man med Bestemthed, at Julen er Barnets Fest. Ingen anden Fest har den Indvirkning paa Menneskesindet, den Magt til at fremkalde Barnesindet i Mennesket. Men hvad er det, der gør Hjertet saa glad? Det er Glæden over, at:

„en dejlig Dag er oprunden,
i Dag blev vor kære Frelser født,
og Paradisvjen funden“.

(Ingemann).

Mange Mennesker har med Mund og Pen slaet en tyk Streg over Englene, som i Barndomstiden var deres eet og alt; men Juleaften synger de dog af deres Lungers fulde Kraft:

„Glade Jul, dejlige Jul!
Engle dale ned i Skjul;
hid de flyve med Paradisgrønt,
hvor de se, hvad for Gud er kønt,
lønlig iblandt os de gaa“.

(Ingemann).

Juleglæden genføder Barnetroen i Menneskenes Hjerter, saa Guds Hjælpere — Englene — igen faar deres gamle Pladser som Vogtere for Menneskers Vel.

Naar Julen er forbi, da har man alle de gamle, herlige Minder om Hjemmet og Juletræet, som giver een Kraft og Styrke til at begynde det nye Aar med Glæde og i Tillid og Tro.

„Julen gør mig saa lille,
gør mig saa rig og varm —
det er, som ledes jeg stille
hjem af min Moders Arm“.

(Martin N. Hansen).

December 1931.

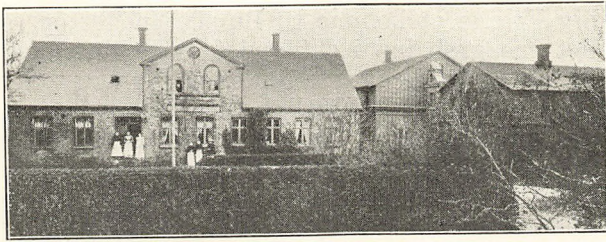
Helge A. Pedersen.

Her gennem Aarsskriftet vil vi gerne bringe Vener og gamle Galtrup-Elever vor hjerteligste Tak for Opmærksomheden ved vort Bryllup i Efteraaret. Hvis jeres Vej falder forbi eller gaar i Nærheden af Opperby Hovedskole, da vil det være os en stor Glæde, om I saa indenfor i vort Hjem. De bedste Ønsker om en velsignet Julefest og et lykkelige Nytaar.

Opperby pr. Brodal, i December 1931.

Ingrid og Helge A. Pedersen.

Nogle Smaatræk om Axel Axelsen og Salling Højskole.

De første Timer, jeg tilbragte paa Salling Højskole, staar ikke mindst tydeligt for mig: Det var Aften, og vi sad en hel Del nyankomne Elever inde i den hyggelige Dagligstue og underholdt os med at se i nogle store Billedbøger o. l. Stemningen var lidt trykket, og vi skævede saa underlig ukendt til hinanden. Da var der een af Flokken, som kom hen til mig og spurgte, om jeg syntes godt om at være paa Højskole, for »de tøws a ski't!« Han maa dog siden være kommen paa andre Tanker; for han nøjedes ikke med den ene Vinter, men tog et Højskoleophold til siden.

Naar jeg mindes Axel Axelsen, saa er det ikke først og fremmest, som han sad i sit Kontor ved Skrivebordet eller Skakbordet med Elever og Venner omkring sig. Nej, jeg mindes ham i første Række som Dansklæreren. Han var kendt i vide Kredse som en fremragende Lærer paa dette Omraade. I de første Maaneder var det ikke altid ene Fornøjelse at være hans Elev i Dansk; man kunde til Tider komme slemt »ud at vade« og ende med at modsige sig selv Gang paa Gang.

»Ja, der har du et Hul«, kunde Axelsen saa sige, »det maa du se at faa stoppet!«

Der var ikke saa faa, som rystede for denne Dansktime, undertegnede var een af dem. Ja, det hed sig, at selv Bænkene rystede. Ingen vovede at møde daarligt forberedt, og det var sandelig heller ikke naadigt. Mange af os lagde et stort Arbejde paa vor Sproglære, det kunde godt gaa os galt endda. Lønnen for Arbejdet udeblev dog ikke. Det var

en dejlig Følelse at komme til Bunds i noget og se, hvor klart det ene greb ind i det andet. Som Tiden gik, greb man sig selv i at længes efter disse Timer, som man i Førstningen gruede for. Kærligheden til Sproget, vort Modersmaal, voksede, og vi blev os denne Kærlighed bevidst og kunde af fuldt Hjerte synge de Sange, der er skrevet til dets Pris: »Vort Modersmaal er dejligt . . .«, »Moders Navn . . .« osv.

Det var ikke alene i Dansk, at Axelsen lærte os at føre Arbejdet til Bunds; nej, det gjaldt alle vore Fag, ikke blot dem, han selv underviste i, men ogsaa de andre Læreres. Han holdt sig altid godt underrettet om den enkelte Elevs Flid og Arbejde, og stod der noget tilbage at ønske, saa forstod Axelsen altid med stor Lethed at faa noget mere Gang i Tingene.

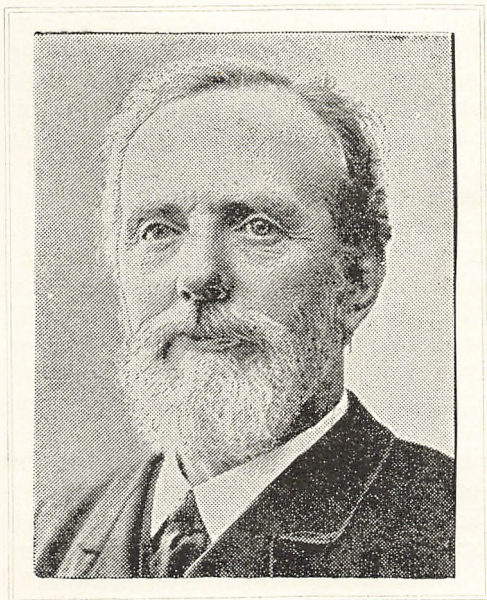
Det traf engang, at en Højskoleforstander spurgte mig, hvorledes man bar sig ad paa andre Højskoler med at faa Eleverne til at passe deres Gymnastik; »for vore Elever er jo ikke til at slæbe til Gymnastik!«

Jeg husker ikke, hvad jeg havde at svare vedkommende; men jeg kom til at mindes vor Gymnastik paa Salling Højskole; den blev passet. Naar den vanskelige Tid efter Juleferien kom, og der var en enkelt, der sløjede af, fordi han endnu ikke helt havde fordøjet Julemaden, saa kunde Axelsen meget stilfærdigt sige til vedkommende efter en Foredragstime: »Aa, hør Per, vil du ikke komme ind paa Kontoret efter Spisetid, jeg vilde gerne tale med dig!« Hvad det saa var for en Medicin, Per der fik for sin Julesygdom, og om den var slem at tage, det hørte man meget sjældent noget til. Men vist er det, at Patienten i næsten alle Tilfælde kom ud derfra som en rask Mand, og det var sjældent, at der senere meldte sig et Tilbagefald. Og det bedste ved den Historie var maaske endda, at der ikke blev noget Skaar i Venskabsforholdet mellem Forstander og vedkommende Elev.

Nogle vilde maaske sige, at det er en haard Haand, der gennemfører sine Timer og leder sin Skole paa den Maade, her er skildret. Men det er næppe rigtigt. Nej, det er ikke en haard, men en fast Haand, den vi trænger til alle Steder og til alle Tider, den, der nok kan trykke haardt, men altid giver Tryghed. Og naar der var saa forunderlig hyggeligt paa Salling Højskole som næsten ingen andre Steder, saa laa det vel simpelt hen i, at der blev bestilt noget af Lærere og Elever, naar den Tid var, det gav Ar-

bejdsglæde og godt Humør og lagde Hygge og Festglæde over Hvilestunderne.

Skolearbejdet blev altsammen gjort om Dagen; men hver Aften samledes alle Elever, baade dem fra det saakaldte »læsende Hold« og fra Højskoleafdelingen, til Op-læsning i »den store Skolestue«, der tillige gjorde Tjeneste som Foredragssal. At sætte sig mageligt til Rette her i Skolens Lunhed sammen med Kammeraterne og lytte til Fortsættelsen af Bjørnsons: »Paa Guds Veje« eller hvad

det nu kunde være, det hørte i vort Omdømme til den højeste Grad af Nydelse. Hvilen efter Dagens Gerning og Fællesskabet om det læste gjorde, at mange af Eleverne den Dag i Dag tænker tilbage paa disse Stunder som nogle af de skønneste i deres Liv.

Axelsens Kontor var jo landskendt for sit Skakspil, sin Tobaksrøg og sin altid aabne Dør — aaben i den Forstand, at hvem som helst til hvilken som helst Tid kunde gaa frit ind og opholde sig der, saa længe hans Tid tillod det. Man var altid saa hjertelig velkommen og kunde være vis paa aldrig at komme til Ulejlighed, enten man nu kom for at hente Hjælp eller Underretning hos Forstanderen, eller man blot kom — som det oftest var Tilfældet — for at nyde dette særegne, der laa over Samværet i dette Kon-

tor. Det var forbavsende saa mange Mennesker, der kunde stuves sammen, f. Eks. en Lørdag Aften, i dette lille Rum. Nogle opfindsomme Hoveder havde hittet paa, at Axelsen skulde give en ekstra Oplæsning paa Kontoret denne Aften. Men skønt det fandt Sted paa et noget sent Tidspunkt og uden nogen Slags Bekendtgørelse, saa var der dog altid fyldt til Trængsel, og Gulvet maatte tjene som Siddeplads.

Der blev hvert Aar afholdt 3 Fester paa Højskolen med et regulært 5-Timers Bal hver Gang. Som den stærke Karakter Axelsen var, kendte han saa lidt til Halvhed og Mellemstandpunkter, saaledes ogsaa i sit Forhold til Dansen. Havde han fundet, at det førte bort fra det Maal, han havde sat sig med sit Arbejde for Ungdommen, saa havde han sikkert, med den Selvstændighed, der prægede hans Afgørelser i alle Forhold, udelukket Dansen fra sin Skole.

Ballet begyndte Kl. 7 og sluttede Kl. 12 med næsten samme Præcished, som om den havde staaet opført paa Skolens Timeplan. Eleverne sendte somme Tider en lille Deputation ind paa Kontoret til Fa'r for at faa Lov at danse en halv eller en hel Time længere, og det var vist altid meget vægtige Grunde, de havde for deres Forlangende; men jeg husker kun een Gang i de to Aar, jeg var der, at Anslaget lykkedes. Axelsen vidste jo, at de 5 Timer var Tid nok for os, og vi forstod da ogsaa at benytte dem saa meget desto bedre.

Det gik altid livligt og kønt til: Ingen maatte danse »forkert« om, og det var ligeledes forbudt at danse med Hat paa eller med Cigar i Munden. Men ellers havde vi vor Frihed til at more os paa bedste Maade, hvilket vi da ogsaa gjorde til Gavns. Jeg har ingen Steder fundet Dansen saa fornøjelig som i Salling Højskoles gamle Gymnastiksal, og den sluttede, som før antydet, altid, medens den endnu havde al sin Friskhed over sig.

Næste Dag begyndte Skolens Arbejde en Time senere, og vi kunde alle møde med friske Kræfter til Dagens Gerning, lette om Hjertet ved de lyse Minder fra Gaarsdagen. Højskolens Dag begyndte og sluttede med Morgen- og Aftenandagt. Axelsen gjorde altid i Førstningen opmærksom paa, at det stod os frit for, om vi vilde tage Del i dette eller ikke, da det hørte ind under Skolens Hjemliv; i Tros-sager skulde der ikke bruges Baand og Tvang, men herske fuld Frihed. Maaske gjorde denne Indstilling sit til, at vi Unge tænkte mere over Sagen og tog mere bevidst Del deri. Det følte velgørende om Morgenen at synge Gud en Sang

for den lyse Dag, og efter selve Andagten klang det med Kraft:

Ræk os, vor Jesus, din Frelserhaand,
 oprejs os til Faderens Ære,
 genløs os alle af Mørkets Baand
 til Tjenere dine at være.
 — Gud giv os Lykke og gode Raad,
 sin Naades Lys os tilsende.

Saa var Dagen rigtig begyndt. Axelsens Maade at lede Andagten paa var ikke meget følelsesbetonet, en Fremmed vilde vel snarere kalde den lidt tør, men den havde dog Magt over os.

Med ovenstaaende smaa Glimt gives der langtfra et fyldestgørende Billede af Axel Axelsen og Salling Højskole. Hensigten var da ogsaa kun, som Overskriften lyder paa, at give nogle Smaatræk. Men jeg tror dog, at Læseren gennem disse har faaet fat paa nogle af Grundlinierne i Billedet og set, at disse ikke var uden Kraft og Skønhed.

Frederik E. Krog.

Fra Galtrup Højskole i gamle Dage.

Det er mig en Glæde at imødekomme Opfordringen fra Elevforeningens Bestyrelse om at skrive et lille Indlæg i Aarsskriftet. Jeg er jo selv gammel Elev fra Galtrup Højskole og omfatter fremdeles med Interesse dens Virksomhed og har altid gjort det under de skiftende Forstandere.

Naar jeg skal yde et bestemt Bidrag til Aarsskriftets Fremstilling, falder det mest naturligt at skildre Livet og Forholdene paa Skolen, som det var den Gang, jeg selv var Elev, og i det følgende vil jeg gøre et Forsøg herpaa.

Det var i November 1887—88, at jeg var Elev paa Skolen. Den daværende Forstander var Georg Himmelstrup, og han havde til Lærer Johannes Bennike, der efter nogle Aars Virksomhed paa Galtrup Højskole udvandrede til Argentina. Desuden havde vi til Lærer den unge Seminarist Niels Madsen fra Tøving, der lige havde taget Skolelærereksamen. Han blev senere kaldet til Lærer og Kirkesanger i Romlund ved Viborg, hvorfra han for kort Tid siden har taget sin Afsked. Jeg har undertiden truffet sammen med ham. Han har været en anset og betroet Mand paa sin Egn. Sidste Gang, jeg talte med ham, var forleden i København. Som gammel Morsingbo — han er fra Ullerup Mølle — er han stærkt interesseret i Forholdene her og særlig i Højskolen, og de, som har kendt ham, vil maaske glædes ved at erfare, at han i alle Maader har det godt.

Endvidere havde vi en Gymnastiklærer, der hed Niels Jensen Aare. Han var fra Østbirk ved Horsens. De ældre vil sikkert huske ham, da den Gymnastik, han kunde præstere, langt overgik, hvad man hidtil havde set. Han var desuden en meget livlig Karl, som Eleverne hav-

de megen Fornøjelse af, og som stod meget højt for os. Han virkede som Gymnastiklærer ved Højskolen et Par Vintre. De første Par Aar efter at han havde været paa Skolen brevvekslede jeg noget med ham, men efter at have tabt Forbindelsen med ham, har jeg ikke hørt noget om ham siden.

Himmelstrup overtog Skolen efter Poulsen Dal; men den havde da allerede et Par Aar, inden Poulsen Dal afstod den, ingen Elever haft, og det blev saa Himmelstrups Opgave at arbejde den op igen.

Der indtraf saa det Uheld, at da Himmeistrup skulde overtage Skolen den 1. April 1885, var han forinden blevet idømt 4 Maaneder Fængsel for Overtrædelse af den provisoriske Lov, der af Estrups Ministerium var udstedt mod Skyttebevægelsen, den saakaldte Riffellov. Hvad Forseelsen bestod i, ved jeg ikke, han var da Lærer paa Hjørlande Højskole. Befolkningen her paa Egnen var selvfølgelig stærkt imod den daværende Regering, og det blev ingenlunde kendt Himmelstrup til Last, at han maatte udstaa de 4 Maaneders Straf, fordi han havde brudt Bestemmelserne i en af de provisoriske Love. Han var forresten ikke ene om det. Morsø-Kredsens daværende Folketingsmand Chr. Ravn maatte udstaa 3 Maaneders simpelt Fængsel for paa et Møde at have udtalt sig fornærmende om Ministeriet. Ligeledes Dr. Pingel, der ved et politisk Møde kaldte Ministrene for Indbrudstytve. Det var jo i samme Periode, at Kr. Berg ved det historisk bekendte politiske Møde i Holstebro nægtede at tale, før Politimesteren blev fjernet fra Tribunen, og da denne ikke godvillig vilde efterkomme en herom givet Opfordring, blev han jo som bekendt fjernet af to af Mødets Deltagere. Dette blev jo for Bergs Vedkommende af Domstolene vurderet til 6 Maaneders Fængsel. Med dette Fængselsophold var jo saa hans politiske Arbejde slutet, idet han under de usunde Forhold paadrog sig en Sygdom, der endte med Døden.

Det var jo ikke min Opgave at skildre de politiske Forhold i Landet under Estrups Regerings politiske Periode. Jeg har gjort det, for at Læserne af Aarsskriftet kan faa Forstaaelse af, at den Sag, saa mange af vore gode Mænd maatte vandre i Fængsel for, ikke paa den Tid satte en Mand ned i Omdømme — tværtimod. Men i vor Tid kunde man jo ikke tænke sig, at en Mand, for hvem Fængslets Porte lige havde aabnet sig, med Tilslutning af Egnens Beboere kunde overtage en Højskole.

Som allerede nævnt overtog Himmelstrup Højskolen om Foraaret i 1885, men Skolen blev den første Sommer — medens Himmelstrup afsonede sin Straf — ledet af Søren Olesen.

Men ved Vinterskolens Begyndelse i 1885 overtog Himmelstrup Forstandergerningen. Han vandt sig straks mange Venner og blev straks en søgt Foredragsholder, men hans Gerning i Skolen forestod han med stor Interesse og Omhu, og Skolen blev ogsaa ret godt besøgt af Øens Karle og Piger.

Jeg var saa i det Hold, hvormed Skolen aabnedes den 3. November 1887. Vi var den Vinter 36 Elever. Det var maaske nok det største Hold, han havde i Galtrup. Forholdene paa Skolen var ikke saa komfortable, som de siden er blevet. Der stillede ikke store Fordringer hverken til Kosten eller Værelserne, men jeg er overbevist om, at vi i det mindste var ligesaa tilfredse med Forholdene den Gang, som Højskoleeleverne er nutildags.

Elevværelserne var den Gang som nu paa Loftet over Skolelokalerne; men der var ikke et tilstrækkeligt Antal Værelser til Raadighed for Eleverne, hvorfor en Del laa ude paa Loftet, hvor der var anbragt Senge. Det var en meget streng Vinter, og det var koldt for de Elever, der havde deres Senge ude paa den store Loft. Jeg var saa heldig at have et af Elevkamrene, som jeg delte med en af de andre Elever; men vor Seng var anbragt under et Tagvindue, der var meget utæt, og det var ikke sjældent, at naar vi vaagnede om Morgenen, da fandt vi os selv delvis begravet i Sne. Vi fandt, det var meget morsomt, og besvære os over det kunde aldrig falde os ind.

Det kunde være meget koldt at komme nede fra den varme Skolestue om Aftenen og op paa det kolde Loft; men vi fik som Regel, forinden vi gik til Ro, nogen Motion enten i Form af Slagsmaal eller Dans. Liv og Lystighed var der over det. Blev det for overdrevent, saa det forstyrrede Natteroen nedenunder, kom Forstanderen, og saa blev der Ro. Han var i Besiddelse af særegne Evner til at kunne opretholde Orden, som Regel kunde faa Ord fra ham være tilstrækkeligt, men fandt han det nødvendigt, kunde han ogsaa holde en Tordentale, som vi ikke glemte lige straks.

Forinden Himmelstrup kom til Galtrup, havde han været Lærer paa Stenum, Vallekilde og Hjørlande Højskoler, saa han var paa ingen Maade Rekrut. Naar jeg tænker mig tilbage til den Tid og tænker paa Himmel-

strup, saa forekommer det mig, at dersom han havde et Forbillede blandt de Forstandere, han havde virket hos, saa var det Ernst Trier, Morten Pontoppidan var jo meget ung den Gang, maaske knap saa gammel som Himmelstrup.

Der er jo endnu mange, der husker Himmelstrup som en meget dygtig Foredragsholder, og hans Foredrag vil da ogsaa staa i hans gamle Elevers taknemlige Erindring, saalænge de kan huske noget.

Af hans Foredrag mindes jeg særlig de, han talte om Jødefolket. Hans Foredrag om Moses og hans Lovgivning var ganske mesterlige. Hans Førelse af Israelfolket fra den ægyptiske Trældom og hjem — som han jo ikke helt fik fuldendt — til deres eget Land, synes jeg var ganske mesterlig og blev hørt med den største Opmærksomhed.

Dernæst husker jeg bedst hans Foredrag om nordisk Mytologi og især Udlægningen af Baldersmyten, hvori jeg synes han var en stor Mester.

Endvidere skal jeg ogsaa nævne hans store Interesse for Sønderjyderne. Hans Indsamling ved Efteraarsmøderne vil endnu staa i frisk Erindring. Af hans Foredrag om de sønderjyske Førere, mindes jeg især hans Skildring af Laurids Skau, og han holdt meget af at synge Sangen om ham (Der pløjed' en Bonde paa Sønderjyllands Grund). Ja, han kunde beherske Eleverne med sin Tale, saa man ikke kunde undgaa at følge med, og vi fandt aldrig hans Foredrag for lange.

Himmelstrup var en udmærket Sanger, hvad der endnu vil huskes fra hans Kirkesangervirksomhed i Ans-garskirken; men noget kritisk var han. Jeg husker tydelig en Gang, da vi før eller efter Bennekes Foredrag skulde synge en Sang, at han kom styrtende ind i Skolen holdende sig for Ørene og gav Tegn til, at der skulde holdes inde, hvorefter han sang Sangen med os.

Det var jo under trykkende, økonomiske Omstændigheder, at Himmelstrup virkede. Saa vidt jeg ved, var Skolen i Galtrup frataget al Understøttelse baade til selve Skolen fra Staten og Amtsunderstøttelsen til Eleverne, hvilket jo skyldtes den Forseelse, hvorved han paadrog sig Fængselsstraffen. Naar man saa erindrere, at Betalingen for Skoleopholdet kun var 30 Kr. mdl., kan man knap nok forstaa, at Skolens økonomiske Eksistens kunde opretholdes.

En god Medhjælper til at holde Hundene fra Dørene havde Himmelstrup sikkert i sin Hustru Kirstine. Ko-

sten, vi fik, var vel nok — som vel paa de andre Højskoler — noget tarvelig; men jeg kan ikke huske, at det skænkedes videre Opmærksomhed. De, der var saa nær ved Hjemmet, som jeg var, kunde jo hjemme faa et solidt Maaltid engang imellem og lidt med i Reserve, ogsaa undertiden saa meget, at der kunde blive lidt til Kammeraterne. Men Madspørgsmaalet spillede for Højskoleeleverne den Gang en saa ringe Rolle, at det ingen Betydning havde for Skolens Omdømme. Selve Livet paa Skolen, Samværet med Kammeraterne, Undervisningen og i Særdeleshed Himmelstrups Foredrag var for os det altovervejende.

Himmelstrup var streng i sine Fordringer, ikke mindst mod sig selv og sine Børn. Da jeg var Elev paa Skolen havde de 4 Børn, de maatte op hver Morgen Kl. 7. Til samme Tid maatte vi ogsaa op, omend det var koldt. Det kunde undertiden knibe med at faa Isen slaaet i Stykker paa Vandet, vi skulde vaske os i.

Dersom det en Dag var rigtig hundekoldt, blev vi kommanderet ud paa en længere Fodtur. Det var det bedste Middel mod Forkølelse, sagde Himmelstrup, og der er vel noget om det. Paa saadanne Ture var han altid selv med, ligesom han ogsaa var en ivrig Deltager i Gymnastikken.

Som jeg allerede har nævnt i Indledningen, var Johannes Bennike Lærer ved Skolen den Vinter, jeg var der. Han var en Broder til den vel mere kendte Valdemar Bennike paa Vallekilde Højskole. Han var vist en meget dygtig Lærer, men havde knap saa godt Krammet paa os som Himmelstrup. Blandt andet underviste han i Fysik, hvilket forekom os noget kedeligt, og det kneb ham undertiden med at holde os i Ro.

Foruden de almindelig Skolefag blev der givet Undervisning et Par Timer om Ugen i Husflid, nemlig af Anders Dissing i Snedkerarbejde og Førstelærer Jens Chr. Brande i Børstenbinder- og Kurvemagerarbejde.

Der er nu forløbet 44 Aar, siden Galtrup Højskoles Døre aabnedes for det Hold Elever, hvortil jeg hørte. Himmelstrup har forlængst afsluttet sin Højskolevirksomhed og nyder nu en velfortjent Hvile i Aarhus, medens hans gamle Elever er sprdt for alle Vinde, og mange gaaet i Graven.

Jeg under oprigtig Himmelstrup den Glæde, at det forundtes ham at opleve Sønderjyllands Genforening med det gamle Land. Efter at have afhændet Højskolen

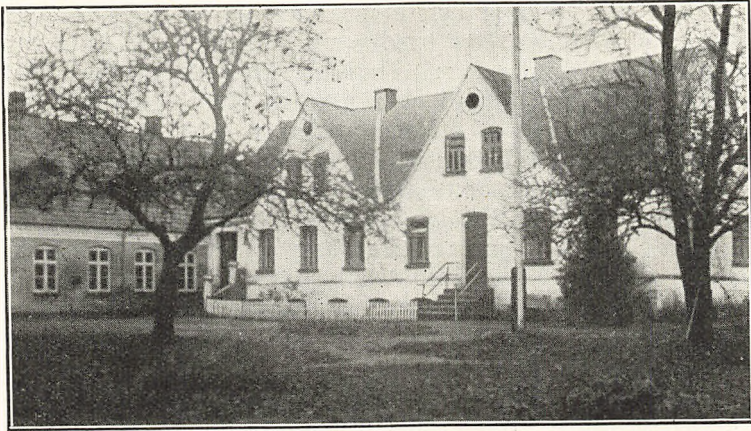
her overtog han jo Højskolen nede ved den gamle Grænse og kom derved i nærmere Berøring med den sønderjyske Befolkning, end han før havde været.

Uden egentlig at ville det, har det, jeg her har produceret, mere kommet til at dreje sig om Personen Himmelstrup end om Livet paa Højskolen; men jeg synes, at den yngre Slægt, som vel fortrinsvis faar Aarsskriftet i Hænde, bør erindres om den betydelige Mand, han var.

Sluttelig vil jeg saa ønske, at det maa lykkes Forstander Sørensen, hans Hustru og Medhjælpere at føre Skolen videre.

Bjergby, den 4. December 1931.

Peder Sandal.

Kære skolekammerater og venner.

Santa Barbara, Calif., Dec. 3.—1930.

Medens jeg sidder her i skyggen af en af vore mægtige bjerge, drager tankerne uvilkaarlig paa langfart ud over land og hav og havner til sidst i en lille dal oppe paa det nordlige Mors.

Jeg ser for mig den henrivende udsigt ud over den nedre del af dalen, der breder sig smilende ned mod den blaa og spejlblanke fjord. Hanklit staar med højt hævet pande, den skinner hvid og ren i det klare og varme solskin, og det er som af stolthed, den hæver sin kronede top. Men, hvorfor skulde den ikke? Vi, der ved hvad den gemmer, alt det skønne den skjuler derinde bag sin skærmede haand! Vi, der kender de rullende grønne bakker, de idylliske dale, de blomstrende moser og enge og de hyggelige og ejendommelige gamle landsbyer, vi der kender alt dette, vi undrer os ikke over, at Hanklit hæver sin pande højt mod den blaa himmel, saa den spejles langt ude i Limfjordens klare vande.

Men disse bjerge herude ved Stillehavets kyst, de hæver ogsaa deres kroner, mod himlen rager de — den ene højere end den anden. Er ogsaa dette af stolthed? Ja — svarer vi — og i en stræben efter at lukke den alt for civiliserede verden og storbys larm ude fra de stille og fredfyldte dale, der ligger i ly herinde bag de skjulende bjerge.

Det er i en af disse smilende dale, som vi vil dvæle. Det er ved Juletid. Alting er friskt og grønt efter den lange ventede efteraarsregn. Der er fuglesang. Bierne og de smaa kolibrier summer ud i den varme luft. Langt ude fra bakkerne høres en ko-bjælde. Der er en glad brise, der et øjeblik faar vindharpen til at tone. Nede fra den lille landsby høres kirkeklokkerne, der ringer solen op — alt

bliver stille — et øjeblik — og saa kimer de gamle spanske klosterklokker til messe.

Alt dette hører vi fra bakketoppen, hvor vi er gaaet op en tidlig morgen for at se solopgangen, og det gamle trækors, der staar deroppe fra indianerdagene, da de første spanioler satte disse kors som vejvisere, før der endnu var vej eller sti.

Neden for bakken ligger den danske folkehøjskole med det sorte »Atterdag College« malet over hovedtrappen. En søster til højskolerne i Danmark. Kun en lille en; men der fra udgaar der glade livsstrømninger. Her lærer vi unge, hvad der er værd at kæmpe for igennem sang, idræt, foredrag og det bedste — timerne i storstuen til aftenandagt. I disse stille og alvorstemte timer oplever vi noget sammen. der faar skolens det store hjærte til at banke fastere, og vi unge til at leve et mere levende liv med hverandre.

Saa er der Julen! Her er afstandene saa store, at det er umuligt at rejse hjem til Jul; men saa kommer vi alle hjem til Atterdag. Og hvad oplever vi da ikke sammen, 75 til 100 unge! Da bliver de gamle minder rigtig opfriskede, og glade og styrkede efter samværet baade i alvor og gammen drager vi igen hver til sit.

Det var et lille indblik i livet hos os herovre, der ogsaa arbejder for det samme, som i derhjemme i det lille Danmark.

Glædelig Jul til eder alle fra

Elisa Larsen.

Fra Elevforeningen.

Paa Grund af Fru Sørensens Sygdom blev Elevmødet udsat til Søndag den 16. August.

Dette kunde ogsaa godt gaa i Aar, da de fleste af Eleverne blev paa Højskolen til 1. September.

Dagene for Elevmødet er altid, naar ikke andet er meddelt, sidste Lørdag og Søndag i Juni.

Mødet i Aar begyndte Kl. 3. Forstander Sørensen og Højskolelærer Thomsen talte.

Efter Foredragene holdt Elevforeningen Generalforsamling.

Steensgaard oplæste det reviderede Regnskab, som blev godkendt. Af Bestyrelsen afgik efter Tur Skræder Vestergaard, Ø. Jølby, Svenningsen-Kirk, Vejerslev, og Ølbrygger Kristian Søndergaard, Galtrup. Da de to førstnævnte nægtede at modtage Genvalg, valgtes i deres Sted Gaardejer Hans Madsen, Tøving, og Kontrolassistent Magnus Bligaard, Frøslev. Kristian Søndergaard blev genvalgt.

Til Revisorer genvalgtes Uddeler Sønderby, Ø. Jølby, og Gaardejer Kristian Dalgaard, Galtrup.

Medlemsbidraget er som sædvanlig 2 Kr. Der indlægges i Aarskriftet en Giroblanket, som man bedes udfylde og frankere med 5 Øre. Blanketten og Beløbet gives til Postvæsenet, og Medlemsbidraget er da betalt. Giroblankettens Nr. er 18277. Hvis Giroblanketten ikke inden 15. Januar er indbetalt, sendes en Postopkrævning lydende paa 2 Kr. 30 Øre.

Fra »Dansk Samfund« har Elevforeningen haft den Glæde atter i Aar at modtage en Gave paa 100 Kr.

»Dansk Samfund«s Bestyrelse og de, der har vist os den Velvilje at sende os Artikler til Elevforeningens Aarskrift og Julehilsen, bedes modtage vor hjertelige Tak.

Herved Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar. Bjerghby Friskole, i Decbr. 1931.

Andr. Sørensen.

Elevforeningens Regnskab

for Aaret 1930—31.

INDTÆGTER:

	Kr.	Ø.
Kassebeholdning fra forrige Aar.....	65	81
I Sparekassen.....	335	55
Medlemsbidrag.....	1072	45
Gave fra Morslands danske Samfund.....	100	00
Dilettantforestillingen.....	276	87
Indvundne Renter.....	20	49
Senere indkommen Medlemsbidrag.....	7	00
Underskud.....	2	70
	<u>Balance:</u>	<u>1880 87</u>

UDGIFTER:

	Kr.	Ø.
Korners Teaterforretning.....	5	00
Morsø Folkeblad.....	460	80
Porto til Forsendelse af Elevskriftet.....	48	36
400 Indbetalingskort.....	11	00
P. Krog Damgaard.....	1	75
Laurits Knudsen.....	15	00
200 Stk. Optræningsblanketter.....	6	00
Returnerede Optræninger.....	12	60
Annonce i Morsø Venstreblad.....	6	15
Annonce i Thisted Amts Tidende.....	3	57
Understøttelse til Vinterskolen.....	500	00
Understøttelse til Sommerskolen.....	300	00
Regnskabsføreren.....	50	00
Papir og Porto.....	4	60
I Sparekassen.....	456	04
	<u>Balance:</u>	<u>1880 87</u>

Ovenstaaende Regnskab er gennemgaaet og fundet rigtigt.

Kristian Dalgaard. Jens Sønderby.

Galtrup Højskoles Elevforenings Medlemsliste

for Aaret 1931-32.

Ved Jens Stensgaard, Galtrup pr. Erslev.

Hvor intet andet er anført, er Postadressen Nykøbing M. E betyder pr. Erslev.

- Aggerholm, Karl A., »Solbakken pr. Nykøbing.
— Kristen, Tødsø.
— Morten, Sundby Brugsforening.
— Hustru — — —
- Andersen, Aksel, Ø. Jølby. E.
— Anna Kathrine, Skallerup pr. Solbjerg, Mors.
— A., Rebslager, Nykøbing M.
— Eduard, Ø. Jølby. E.
— Harald, Ø. Jølby. E.
— Jens Kr., Jyllandsgade 2, Viborg.
— Kathrine, Pisselhøj, Aars.
— Mads Kr., Solbjerg, Mors.
— Laust Kortbæk, Solbjerg, Mors.
— Marius Kristian, Grandalsgaard, Lemming St.
— Rasmus P. — — —
— Elias, Kræmmergade 10, Varde.
— Fru Mette Scrup, Kisum pr. Rønbjerg.
— Ole, Skovbjerg, Brørup.
— Tage, Nykøbing Mors.
- Arentsen, Fru Kirstine M., Sperring pr. Sjørring.
— Mikkil Kr., Flade Brugsforening, Sdr. Draaby.
— Hustru, — — —
— Mikkil, Bjergby pr. Solbj., Mors.
— Søren, Sindbjerg pr. Redsted.
- Baarstrøm, Alfred, Erslev.
— Ejnar, Erslev.
— Eli, Erslev.
- Bak, Jens Kr., Flade pr. S. Draaby.
— Josef, Ø. Jølby. E.
- Bak, Kristen, »Bjerregaard«, Vils.
— Tage, Ø. Jølby. E.
— Thorvald, Ø. Jølby. E.
- Balling, Jens, »Langgaard«, Lyby.
Bedholm, Charles, Vrensted St., Vendsyssel.
- Bek, Laura, Dragstrup. E.
— Martin L., Dragstrup. E.
- Bechmann, Svend Aage, Boddum, Hurup.
- Bjarup, Ferdinand, 121-4. Ave E., Calgary, Alta, Canada.
— Karl, 1746 B. Humboldt Blvd. H. P. Station Chicago, U. S. A.
— Holger, sammesteds.
- Bjerregaard, Aksel, Erslev.
— Elisabeth, Erslev.
— Følmer, Erslev.
— Peder, Erslev.
— Karen, Erslev.
— Kr. Riis, Gjelballe, Lunderskov.
- Blaabjerg, Ejnar, Tøving pr. Erslev.
— Gudrun, Solbjerg, Mors.
— Harald, Solbjerg, Mors.
— Kristen, Solbjerg, Mors.
— Mads, Tøving. E.
— Peder Kr., Solbjerg, Mors.
- Bligaard, Magnus, Kontrolassistent, Frøslev, Mors.
- Bojer, Thomas, Kjelstrup, Thisted.
- Boll, Jakob, Tøving. E.
— Kristen, V. Assels, Ø. Assels.
— Signe, Bjergby.
- Bovbjerg, Laurits, Tøving, S. Draaby.

- Bredsted, Aage, Grejsdalsvej, Vejle.
— Gunnar, Ø. Jølby.
- Bredahl, N. Dømmestrup pr. Fangel.
Bro, Anna, Outrup.
— Peder Kr., Skallerup pr. Solbjerg, Mors.
- Brogaard, Poul Kr., Gimsinghoved pr. Struer.
- Buk, Jens, »Engholm«, Flade, Sdr. Draaby.
— Kirstine Lynggaard, Bjergby. E.
— Niels, »Bavnegaard«, Flade, Sdr. Draaby.
- Bukh, Poul, »Kjærgaard«, Flade, Sdr. Draaby.
- Bukhave, Anders Eigil, Frøslev.
— Anna, Galtrup. E.
— Marie, Galtrup. E.
— Niels, Galtrup. E.
— Niels Peter, Tøving. E.
— Peder, Tøving. E.
— Olav, Frøslev.
- Bull, Mads, Thorup pr. Solbj., Mors.
- Bunk, Karen, Erslev.
— Kristen, Erslev.
- Bunch, Jens Poulsen, Gjærshøl, Snedsted.
- Bystrup, Sidsel Marie, »Rødker-
gaard«, Sjørring, Hobro.
- Bøluløkke, Fru Johanne, Okshøl Fri-
skole, Okshøl.
- Christensen, Anker Møller, Enghøj,
Eagsvang.
— Anna, Uge Forsamlingshus, Uge,
— Alfred, Ø. Jølby. E.
— Anine, Ø. Jølby. E.
— Helge Rikardt, Lødderup.
— Per, Bageriet, V. Assels pr.
Ø. Assels.
— Techla, »Nørgaard«, Sjørring, Thy.
— Niels Chr., Skinnerup pr. Thisted,
Thy.
- Christiansen, Helga, St. Stensig, Un-
dersted pr. Frederikshavn.
- Christoffersen, Alfred, Lønnerup,
Østerild.
- Clausen, Jens, Ø. Jølby. E.
— P. M., Kauslunde St., Fyn.
- Dahl, Kristian, Jordsby, Sdr. Draaby.
- Dal, Johannes Gr., Vinding Højskole,
Vejle.
— Peder Gr., »Jordsbygaard«, Sdr.
Draaby.
— Johanne, Solbjerg, Mors.
- Dalgaard, Jens, Elsø.
- Dalgaard, Kristen, Faartoft, Sundby.
— Kristian, Galtrup. E.
— Marie, Ø. Jølby. E.
— Peder, Ørding, Ø. Assels.
- Dam, Karl Mikkelsens Enke, Alsted
pr. Nyk.
— Niels P.s Enke, Erslev.
- Damgaard, Bjarne K., Ø. Jølby. E.
— P. Krog, Ø. Jølby. E.
— Rasmus L., Dyrskuevej 11, Nyk.
— Thor, Elbæk Lærerskole, Søvind.
- Dissing, Aksel Houmøller, V. Jølby. E.
— Arne, Fjallerslev.
— Isak, Erslev.
— Martin, »Tøttrupgaard«, Andrup
pr. Nykøbing.
— Mikkel, Fjallerslev.
- Drejer, Mads, Ljørslev.
- Egeberg, N. M., Tøving. E.
— Hustru, Tøving. E.
- Elsdahl, Alfred, Brovst St.
- Eriksen, Johanne, Erslev.
- Feddersen, A., Lihme Mark, Voldum,
Randers.
- Filtenborg, Anna Elisabeth.
— Villads, Erslev.
- Fink, Kristian P., Hundborg, Sjørring.
- Fisker, Søren, Møllegade 20, Silkeb.
- Fjordside, Orla, Bonnet pr. Bonnet.
- Foldager, Gunnar E., Outrup.
— Peder, Nakskov.
- Frøkjær, Marie, Sennels, Thisted.
- Frøslev, Jens Kibsgaard, Kværns,
Torslev.
- Gencser, Alfred, Farsø.
— Kristian, Vittrup, Outrup.
- Ginnerup, Peder, Redsted.
- Gregersen, Ejnar, Lødderup.
- Græsborg, Kristen, Fjallerslev.
— Niels, Fjallerslev.
- Haagaard, Nikolaj, Skyum, Hørdum.
- Hangaard, Jane, Snedsted St.
- Hansen, Ane, Tøving. E.
— Anna, Tøving. E.
— Anna, Lyngby, Vittrup.
— Astrid, Frøslev.
— A. Vestergaard, Pr. Schades Allé,
Nykøbing.
- Edith Juul, Østerby pr. Frede-
rikshavn.
— Gjerløv, Konsulent, Galtrup. E.
— Kristian, Frøslev.
— Niels, Frøslev.
— Niels, Tøving. E.
— Niels.

- Hansen, Signid, Guldhalmg., Ullits St.
 — Østergaard, Søby pr. Højslev.
 Hauch, Chr., Seminarlærer, Jonstrup, Ballerup.
 Have,, Jens Nielsen, Alsted.
 — Niels, Alsted.
 Henriksen, Jakob Graakjær, Hamme-
 rum.
 Heide, Anna, Galtrup. E.
 — Ellen, Galtrup. E.
 — Otto, Galtrup. E.
 Hjulgaard, Henry, Laasby pr. Laas-
 by St., Jylland.
 — Hustru —
 Holst, Beks Hustru, Frøslev.
 — Johanne, Frøslev.
 — Søren, Bager, Ø. Jølby. E.
 — Hustru, Ø. Jølby. E.
 Horsager, Anders Kr., Tæbring.
 Houmøller, Andreas, V. Jølby. E.
 — Jens, Erslev.
 — P. Kr., Erslev.
 Hove, Henry, Kjelstrup, Thisted.
 Hyldig, Peder, Solbjerg, Mors.
 — Peder, Postekspeditør, Erslev.
 — P., Ø. Jølby.
 — Poul, Fjordvang, Lyby.
 Højgaard, Kristen, Galtrup. E.
 Iversen, Gudrun, Lærerinde, Odder.
 — Mariane, Tranum Klit, Brovst St.
 Jakobsen, Gudrun, Ø. Jølby. E.
 — Thorvald, Ø. Jølby. E.
 — Ole, Ø. Jølby. E.
 — Ragnhild, Ø. Jølby. E.
 Jensen, Chr.
 — Chr.
 — Ejnar, Bjørndrup Møllegaard.
 — Emma, Ry Sanatorium, Ry.
 — Ingeborg, Ø. Jølby. E.
 — Hans, Vrensted St., Vendsyssel.
 — Jens A. R., Overportør, Funder.
 — Jens Chr., Doense.
 — Jens Knudsen, M. Jølby. E.
 — Jens P., Tødsø.
 — Hustru, Tødsø.
 — Jens Skriver, Kallerup pr. Todbøl.
 — Johanne, Ø. Jølby. E.
 — Kristen Bjerg, Hunstrup St.
 — Kristian, Mejeribestyrer, Dams-
 gaards Mølle, Outrup.
 — Hustru —
 — Kristian, Skærlund, Brande.
 — Klara, Skonager, Næshjerg ved
 Varde.
 — Lars, Skallerup, Solbjerg, Mors.
- Jensen, Laurits Peter, Tøving. E.
 — Marie, Galtrup. E.
 — Martin, Skærlund, Brande .
 — Nanna, Vang, Thisted.
 — Ole Kristian, »Damgaard«, Refs
 pr. Hurup.
 — Otto Chr. Ove, Vinterhvile, Skov-
 gaard.
 — Rasmus Lund, Dysted pr. Olstrup
 — Valdemar, Ø. Jølby.
 — Valther Kierulff, Sindbjerg pr.
 Redsted, Mors.
 — Søren P., Holmgaard, Fjallerslev.
 — Peder B. Korbæk, V. Jølby. E.
 Jepsen, Peder Aage, V. Assels pr. Ø.
 Assels.
 — Johanne, Erslev.
 — Peter, Brændstrup, Gramby, Sdr.
 Jylland.
 Johansen, Svend Aage, »Nygaard«,
 Kværndrup.
 Jørgensen, Anna K., Lundby, Aulum.
 — Folke Dal, »Dalen«, Ø. Jølby. E.
 — Jens P., Vodstrup.
 — Laurits, Gullerup pr. Sundby.
 Kibsgaard, Anna Poulsen, Solbjerg,
 Mors.
 — Jens, Gullerup pr. Sundby.
 — Johanne, Gullerup pr. Sundby.
 Kirk, Andreas, Kathrinelund, Ø. Assels.
 — Karen, Ø. Jølby. E.
 — Kristen M., Frøslev.
 — Kr. Svenningsen, Fredsø, Vils.
 Kjeldgaard, Søren, Hvidbjerg, Karby.
 Kirkegaard, Jenny, »Arentsminde«,
 Erslev.
 — Kirstine, »Arentsminde«, Erslev,
 Mors.
 Kjeldsen, Else, Thorsted, Dollerup,
 Thisted.
 Kjeldbjerg, Poul Jakobsen, »Godt-
 haab«, Nr. Snede St.
 Kjær, Fru Dagny, Hornborg, Flem-
 ming.
 — Johan Frederik, Amtoft pr. Vesløs.
 Kjærgaard, Øjvind, »Fredenshøj«,
 Tødsø.
 Klausen, Bodil, Bjergby pr. Erslev.
 — Jens Dissing, »Vestergaard«, Lød-
 derup.
 — Søren Dissing —
 Klemmensen, Alfred, Hunstrup St.
 Knakkergaard, P. Nærgaard, Baua,
 Skinnerup, Thisted.
 Knudsen, Anna, Ø. Jølby. E.

- Knudsen, Dagmar, Ø. Jølby. E.
 — Elimar, Dragstrup. E.
 — Evald.
 — Ingrid, Frøslev.
 — Ingrid, Frøslev Vang pr. Frøslev.
 — Jens Bech, Dragstrup. E.
 — Johannes Smed, Vejerslev, Vils.
 — Laurits, Ø. Jølby. E.
 — Hustru, Ø. Jølby. E.
 — Margrethe, Ø. Jølby. E.
 — Thorvald, Ø. Jølby. E.
 Korndrup, Sigrid, Hoven, V. Hassing.
 — Viggo, Hoven, V. Hassing.
 Korsgaard, Karl, M. Jølby. E.
 — Kristen, »Korsgaard«, Erslev.
 Kortbæk, Jens, Bjørndrup.
 — Johanne Marie, Jølbynygaard. E.
 — Markus, Tødsø.
 — Kristen Ø., Jølbynygaard. E.
 — Kristian Vangsgaard, Solbj., Mors.
 — Laur. Vangsgaard, Solbj., Mors.
 Kristensen, Aage, Sindbjerg pr. Redsted, Mors.
 — Anna, Ø. Jølby. E.
 — Arne, Ø. Jølby. E.
 — Ella, Sindbjerg pr. Redsted.
 — Helge, Ø. Jølby. E.
 — Johannes, Ø. Jølby. E.
 — Johanne, Silstrup Mølle, Thisted.
 — Laurits, Sindbjerg pr. Redsted.
 — Niels Rask, Thorsted, Thisted.
 — St. Brandhøj, Thorsted, Thisted.
 — Hustru, Thorsted, Thisted.
 — Søren, Bollerhede, Tvanget St.
 — Vita, Lærerinde, Vinding, Vejle.
 — Maren, Silstrup Mølle, Thisted.
 Kristiansen, Anna, V. Jølby. E.
 — Elvine, Ørndrup Mark, Karby.
 — Kathrine Madsen, V. Jølby. E.
 — Marie, Sahl By, Vinderup.
 Krog, Ejnar, Karby.
 — Frederik E., Erslev.
 — Karen, Adr.: M. Jakobsen, Klosterhede, Hurup St.
 — Karen, »Nandrup«, Sdr. Draaby.
 — Marie, Ø. Jølby. E.
 — Morten, Ø. Jølby. E.
 — Peder, Ø. Jølby. E.
 — Peter Sandal, »Nandrup«, Flade, Sdr. Draaby.
 — Svend, Skallerup pr. Solbj., Mors.
 — Søren, Ø. Jølby. E.
 — Morten, »Nandrup«, Flade, Sdr. Draaby.
 Krog, N. E. — —
 — Hustru — —
 — Peder Kr., Erslev.
 — Hustru, Erslev.
 — Rasmus Hansen, Erslev.
 — Hustru, Erslev.
 — Thorvald, Ø. Jølby. E.
 — Valdemar, Erslev.
 — Helga Vad, Ø. Jølby. E.
 Krogsgaard, Andreas, Frøstrup Mark, Frøstrup.
 — Lærer, Frøslev.
 — Olga, Outrup.
 — Peder, Frøslev.
 Krøigaard, Pastor Sv., Ø. Jølby. E.
 Kusk, Martin Nielsen, Torp, Karby.
 — Niels Kr., Lødderup.
 — Peder Kr., Erslev.
 — Peders Hustru, Rolstrup.
 Køster, Pastor F., Paaby, Kolding.
 Larsen, Arne, Frøslev.
 — Elise, Engvej 7 a, Hadsund, Jyll.
 — Jens, Glomstrup Mark, Redsted.
 — Karen Marie, Heskær, Vigsø, Thisted.
 — Kristian, Bager, Koldby, Hørdum.
 — Hustru, Koldby, Hørdum.
 — Lars, Tømrer, Sjørring St.
 — Otto, Frøslev.
 — Ragnhild, Løveapoteket, Thisted.
 — Søren Poulsen, Bjergby. E.
 Lausen, Aage, Gartnernes Lægsforening, Odense.
 — Kristen, Frøslevvang pr. Frøslev, Mors.
 — Hustru — —
 Laursen, Magda, »Smingegaard«, Sminge St.
 Lind, Carl Ove, Skive.
 Lindholt, Marinus A., Ny Sølgaard pr. Sulsted.
 Lundorff, Niels, Blidstrup, Ø. Assels.
 Lundsbye, Klemmen, Fredsø.
 — Kristen J., Fredsø.
 — Kristen, Lødderup.
 Lykke, Kristen M., Skolen pr. Hjortvang.
 — Marie, Hindborg, Hem.
 Lyndrup, Jens Bak, Elsø pr. Nyk. M.
 Lynggaard, Jens, »Klitgaard«, Faartoft, Sundby.
 — Lynggaard, Kr., Ø. Jølby. E.
 — Lars, Faartoft, Sundby.
 Madsen, Carl Nørgaard, Solbj., Mors.
 — Hans, Tøving. E.

- Madsen, Henry, M. Jølby. E.
 — Peder, Holmsland, Rojklit pr. Ringkøbing.
 — Kristian Majgaard, Erslev.
 Majgaard, Andreas, Erslev.
 — Martin, Erslev.
 Mark, Hans, Solbjerg, Mors.
 — Hans, Ø. Jølby. E.
 — Carl, Solbjerg, Mors.
 — Jens, Erslev.
 — Kristian, Nørgaards Engs, Emb.
 Markussen, Klara, Lødderup.
 — Niels Peter, Møllerup over Fjallerslev, Mors.
 Mehl, Johan Chr., Adr.: Købmand Bangsgaard, Bedsted.
 Mikkelsen, Ejnar, »Gammelgaard«, Solbjerg, Mors.
 — Evald, Kløv pr. Hunstrup.
 — Kristian, Tøving. E.
 Mortensen, Frederik, Nørrebro 1 a, Nykøbing.
 — Jens Kr., Rakkeby, Tæbring.
 — Poul, R. F. D. Grafton, Ohio, U. S. A.
 Møldrup, Dagmar Riis, Sejerslev.
 Møller, Amalie, Kommunesygehuset, Esbjerg.
 — Grethe, Hotellet, Støvring.
 — Gerda, Nørreskov pr. Silkeborg.
 — Gustav Thomsen, Sperring, Sjørring.
 — Helga, Stelbjerg pr. Billum.
 Nederby, Ejnar, Ø. Jølby.
 — Karen, Snedsted.
 — Kristian, Ø. Jølby.
 Nielsen, Anna,, Norup Mølle pr. Vejle.
 — Charles, Ø. Jølby.
 — Holger, 7505 Prairie Av., Chicago, Ill., U. S. A.
 — Henry, Vejerslev, Vils.
 — Inga Nør, Galtrup Højskole.
 — Jens Aage Nør, Lødderup.
 — Kr., Møllebygger, Ø. Jølby.
 — Kr., Vejerslev, Vils.
 — Kristen Tølbøl, Vust.
 — Mathilde, Uhe Mark pr. Farre.
 — Niels, Adr.: J. Østergaard, Tødsø.
 — Niels Chr. Madsen, Stenbjerg p. Snedsted St., Thy.
 — Niels Chr., Malle, Thisted.
 — Peder Kr. Nør, Lødderup.
 — Søren, Sundby, Mors.
 — Th., Bogbinder, Ryslinge.
- Nissen, Hans, Hjerting pr. Rødding, Sdr. Jylland.
 Nør, Marie, Vestergade 10, Nyk. Mors.
 — Johanne Vangsgaard, Solbjerg, Mors.
 — Peder Vig, Solbjerg, Mors.
 — P. Frøkjær, Tøving. E.
 — Hustru, Tøving. E.
 — Poul Støvring, Jordsby, S. Draaby.
 — Valdemar Frøkjær, Tøving. E.
 Nørgaard, Anders, Hvidbjerg Brugsforening, Karby.
 — Andrea, Sudervangsvej 3, Hellestrup.
 — Hans P., Vodstrup.
 — Hjalmar Møller, Hjallesøvej 115', Odense.
 — Kristen S., Solbjerg, Mors.
 — Peder Kristian, Skarum,
 — Peder, Frøslev.
 — Poul, Frøslev.
 — Fru Kirstine Dissing, Emb, Ø. Assels.
 Nørbjerg, Ellen, Galtrup. E.
 — Erling Poulsen, Galtrup. E.
 Nyboe, Marie, Konsulent Primdahl, Odder.
 Nygaard, Aase, Mission Hill., So. Dak., U. S. A.
 Nystrup, Jens, Silstrup, Thisted.
 Odgaard, Jens Mikkelsen, Lindved, Vejle.
 Olsen, Aage, Ø. Jølby. E.
 — Ejnar, Ø. Jølby. E.
 — Else Marie, Ø. Jølby. E.
 — Harald, Ø. Jølby. E.
 — Frederikke, Tødsø.
 — Georg, Vesterallé 11, Herning.
 — Fru Kirstine Jensen, Solbjerg, Mors.
 — N. A., Konsulent, Bøgeallé, Hasseris, Aalborg.
 — Ole P., Murer, Ø. Jølby. E.
 — Hustru, Ø. Jølby. E.
 — Vilhelm, Ljørslev, Vils.
 Ottesen, Otto, Northorup Kær, Fjerritslev.
 Otteslev, Ole, Nerveklinikken »Kurstedet, Risskov.
 Overgaard, Alfred, Østerild, Thy.
 — Ejnar, Østerild, Thy.
 — Kristen D., »Dalgaard«, Faartoft, Sundby.
 — Kristian — —
 — Lars Kristian, Østerild.

- Overgaard, M. K., Faartoft pr. Sundby.
 — Niels, Thorup, Solbjerg, Mors.
 — Tage, »Dalgaard«, Faartoft, Sundby.
 — Thomas, Malle, Thisted.
- Poulsgaard, Erling, Klungenbergsg. 23, Nykøbing.
- Pedersen, Aksel, Erslev.
 — Anna, Ø. Assels.
 — Evald, Erslev.
 — Agnes, Fjallerslev pr. Outrup.
 — Ejnar, Tøving. E.
 — Erna, Bakkely, Stagsted, Hjallerup
 — Grethe, Adr.: L. C. Pedersen, Hjardemaal pr. Hundstrup.
 — Helge A., Førstelærer, Opperty Skole pr. Brodal.
 — Ingvar, Kontrolass., Flade, Mors.
 — Jens Kristian, Frøslev pr. Nyk.M.
 — Kr. Mehl, »Brogaard«, Ljørslev.
 — Magda Kibsgaard, Solbj., Mors.
 — Niels Chr., Solbjerg, Mors.
 — Peder, Borre, Oksbøl.
 — Thomas, Tøving. E.
 — Viggo Hangaard, Thorup, Solbj., Mors.
 — Marion Valborg, Sillerslev pr. Ø. Assels.
- Pind, Frode, Karlebo, Kokkedal.
- Petersen, Harry Bech, Afholdshotellet, Sparkjær St.
- Poulsen, Anders Kristian, Ø. Assels.
 — Hans, Sdr. Vinkel pr. Lemvig.
 — Kr. L., Ø. Jølby. E.
 — Marie, Ø. Jølby. E.
 — Poul, Ø. Jølby. E.
- Purup, Mads Hyldig, Tødsø.
- Rasmussen, Agnes, Lærerinde, Viby.
 — Kaj Lykke, Bjerlev pr. Jelling.
 — N. C., Ø. Assels.
- Riis, Frederik, Vejerslev, Vils.
 — Frode, Vile, Glyngøre.
 — Hans Nielsen, Lødderup.
 — Joh., Gartner, Nykøbing M.
 — Magdalene, Vile, Glyngøre.
 — Martin B., Lødderup.
 — Peder B., Lødderup.
- Ringgaard, Fru Margrethe H., Torp pr. Karby.
 — Laurits, Gullerup, Sundby.
- Rolighed, Laura, Redsted.
- Sandal, Anna, Bjergby. E.
 — Asta, Thorup pr. Solbjerg.
 — Harald D., Skallerup pr. Solbj.
- Sandal, Johanne, Skallerup pr. Solbj.
 — Maren, Bjergby. E.
 — Niels, Bjergby. E.
 — Peder, Dragstrup. E.
 — Peder Andreas, Optagelsehjemet, Aas pr. V. Vildsund.
- Sauer, Ejnar, Mejeriet, Aars St.
 — Harald, Mejeriet, Aars St.
 — Tage, Mejeriet, Aars St.
 — Harald, Veddum.
- Schmidt, August F., Haugaardsvej 1, Brabrand.
 — Ferdinand, Vedelgade 103, Vejle.
- Simonsen, Johanne, Bonderup St.
 Skov, Marie Krog, Oudrup, Vindblæs.
- Smidt, Johannes, Silstrup, Thisted.
- Solborg, Alfred, Mejerist, Trevad Mejeri pr. Skive.
- Stagstrup, Kirstine, Solbjerg, Mors.
 — Kristen, Solbjerg, Mors.
- Stensgaard, Jens, Galtrup. E.
 — Hustru, Galtrup. E.
 — Else, Galtrup. E.
- Stoklund, Leo, Strandgaard, Byrum, Læsø.
- Strømgaard, Kristian S., Hunstrup.
- Støvlbæk, Peter Nikolaj, Hvidbjerg pr. Redsted, Mors.
- Støvring, Poul, Solbjerg, Mors.
- Sunesen, C., Nors Havreland, Nors St.
- Svane, Marie, Bjergby. E.
- Svendsen, Jens Kjær, Dalum Mejeriskole, Slagelse.
- Svenningsen, Aksel, Parskær, Bollerslev, Sønderjylland.
 — Anna, Bjergby.
 — Jens P., Erslev.
 — Hustru, Erslev.
 — Hans Kristian, Erslev.
 — Marie, Erslev.
 — Marius, Sdr. Hougaard, Ejerslev.
 — Martin, Bjergby. E.
 — Niels E., Erslev.
- Sø, Søren, Nr. Draaby, Mors.
- Søgaard, Kirstine, Grand VierCollege Des Moines, Jowa, U. S. A.
- Sønderby, Jens, Ø. Jølby. E.
- Søndergaard, Aage, Ø. Jølby. E.
 — Fru Agnes, Ø. Jølby. E.
 — Alfred, Ø. Jølby. E.
 — Andreas, Filtenborg, M. Jølby. E.
 — Anthon, Galtrup. E.
 — Anine, Nørrebro, Nykøbing.
 — Frederik, M. Jølby. E.
 — Holger, M. Jølby. E.

- Søndergaard, Jens, Filtenborg, M. Jølby. E.
 — Jens, Erslev.
 — Jens, Solbjerg, Mors.
 — J. Odgaard, Gullerup pr. Sundby.
 — Jensine, Ø. Jølby. E.
 — Josef, Filtenborg, M. Jølby. E.
 — Johannes, Galtrup. E.
 — Jørgen, Galtrup. E.
 — Karen, Galtrup. E.
 — Karl, Galtrup. E.
 — Maren, Filtenborg, M. Jølby. E.
 — Mary.
 — Niels, M. Jølby. E.
 — Poul, Holmegaardsv. 12, Hillerød.
 — Karen, Ø. Jølby. E.
 — Kristine, Ø. Jølby. E.
 — Kristian, Ø. Jølby. E.
 — Kristian, Bryggeriet, Erslev.
 — Kristian Jensen, Galtrup Præstegaard. E.
 — Maren, Nørrebro 21, Nyk. M.
 — Petra, Nørrebro 21, Nyk. M.
 — P. Dahl, Agerø, Karby.
 — Sinne, Filtenborg, M. Jølby. E.
- Sørensen, A., Lærer, Bjergby. E.
 — Hustru, Bjergby. E.
 — Anna, Gullerup pr. Sundby.
 — Anna Kathrine, Erslev.
 — Martin, Tømrer, Skjoldborg, Vildsund.
 — Sidsel, Gullerup pr. Sundby.
 — Søren, Tømrer, Tødsø.
- Thorhauge, Elise, Monstrup, Aggersund.
 Thomsen, Dagmar L., Bjergby. E.
 — Helga, Sjørring St., Thy.
 — Hans, Manufakturhdl., Thisted.
 — Marinus, Stouby, Jebjerg.
 — Th., Lærer, Ø. Jølby. E.
- Thorsen, Gerda, Elsø pr. Nyk. M.
 — Gudrun, Thorup pr. Solbj. Mors.
 — Gunnar, Elsø pr. Nyk. M.
 — Ingrid, Ø. Jølby. E.
 — Fru Kristine, Ø. Jølby. E.
 — Nanna, Ø. Jølby. E.
- Toft, Kirstine, Erslev Mølle.
 — Martin Jensen, Thorup pr. Solbj., Mors.
- Vad, Thorvald, Ø. Jølby. E.
 Vangsgaard, Jens, Sundby, Mors.
 — Søren, Bjergby. E.
 Vanting, Inger, Galtrup Højskole. E.
 — Karen, V. Vedsted Efterskole. Ribe.
 — Chr., Lervadgaard, Lervad.
 Vstergaard, Aksel, Uddeler, Durup Brugsforening.
 — Hustru, — — —
 — Albert, Thorsted, Thisted.
 — Alfred, Rakkeby pr. Tæbr., Mors.
 — Andreas, Alsted.
 — Ejnar, Ø. Jølby.
 — Fru Emma, Solbjerg, Mors.
 — Kristen, Hvidbjerg, Karby.
 — Kristian, Tødsø Brugsforening.
 — Kristian, Ø. Jølby.
 — Kristian J., V. Hvidbjerg, Karby.
 — Maren, Ø. Jølby.
 — Margrethe, Sygehuset, Svendborg.
 — Niels, »Ballegaard«, Tødsø.
 — Sara, Alsted.
 — Sidsel, Sygeplejerske, Brejninge Børkop.
 — Søren, Ø. Jølby.
- Vester, Sigurd, Vils pr. Vils.
 Vilsgaard, Gustav, Redsted.
 — Kristen, Redsted.
- Væver, Jens, Frøslev.
 — Hustru, Frøslev.
- Vøls, Dora, Broderiforretningen, Askov, Vejen.
- Worm, Martin, V. Jølby. E.
 Winther, Fru Lise, Vesløgsgaard pr. Vesløs.
- Østergaard, Agnes, Holbergsgade 7, 4. S. København K.
 — Aksel, Tæbring, Mors.
 — Fru Augusta, »Julsgaard«, Nyk.
 — Holger, »Benthinesminde«, Frøsl.
 — Jakob, Alsted.
 — Jens, »Jølbygaard«. E.
 — Kristine, Lærerinde, Egesund-Skole, Sønderjylland.
 — Kristian, Alsted.
 — Mikkel, Fredsø, Vils.
 — Thomas, Silstrup pr. Thisted.

**Adresseforandringer bedes meddelt Jens Stensgaard,
Galtrup pr. Erslev.**

